

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра педагогічної та вікової психології

На правах рукопису

ШВАБ АННА ІГОРІВНА

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОТИВАЦІЇ ТА ОСОБИСТІСНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ
УЧНІВ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ

Спеціальність: 053 «ПСИХОЛОГІЯ»
Освітньо-професійна програма Психологія
Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:
ІВАНАШКО ОКСАНА ЄВГЕНІВНА,
кандидат психологічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____
засідання кафедри педагогічної та вікової
психології, від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри

_____ проф. Гошовський Я.О.

ЛУЦЬК - 2025

АНОТАЦІЯ

Шваб А.І. Взаємозв'язок мотивації та особистісних особливостей учнів музичної школи

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія», освітньо-професійної програми Психологія. – Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025.

Випускна кваліфікаційна робота присвячена теоретико-методологічному та емпіричному дослідженню психологічних особливостей взаємозв'язку мотивації та особистісних особливостей учнів музичної школи.

У першому розділі здійснено теоретичний аналіз поняття мотивації в науковій літературі з позицій сучасної психології, обґрунтовано психологічні умови та чинники формування мотивації в учнів музичної школи. Встановлено, що мотивацію слід розглядати як динамічний психічний процес, що супроводжує формування мотиву, який проходить через низку стадій та етапів і є результатом взаємодії як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

У другому розділі обґрунтовано емпіричну програму вивчення проблеми, та здійснено емпіричну констатацію впливу індивідуально-типологічних особливостей особистості на процес формування мотиву на всіх його етапах. У ході емпіричного дослідження виявлено, що більша частина учнів має високу внутрішню мотивацію до вивчення музики. Цей факт підкреслює наявність значного інтересу та позитивного ставлення до навчального процесу, що є свідченням професійного підходу до освіти.

Результати також показали, що є різноманітні рівні мотивації серед учнів, які навчаються музиці. Поряд з тими, хто має високу внутрішню мотивацію, деякі учні задіяли і зовнішню мотивацію, що може свідчити про різні підходи до навчання залежно від особистих та освітніх цілей. Ці висновки підкреслюють значимість індивідуального підходу у навчанні та можливість адаптації навчальних стратегій під специфічні потреби та переваги учнів.

Узагальнення теоретичних концепцій і емпіричних досліджень дозволило сформувати цілісне уявлення про багаторівневий характер мотиваційної сфери, особливості її формування та функціонування в умовах музичної освітньої діяльності.

Отримані дані можуть бути використані психологами, педагогами, викладачами музичних шкіл та мистецьких студій для розробки ефективних методичних підходів і психолого-педагогічних рекомендацій, спрямованих на підвищення навчальної мотивації учнів та підтримання їхньої стійкої зацікавленості до музичного мистецтва. Матеріали дослідження можуть бути корисними для організації консультаційної роботи з батьками, які зацікавлені у розвитку музичних здібностей своїх дітей, та у проведенні профілактичної роботи з попередження втрати мотивації до навчальної діяльності в мистецькому освітньому середовищі, а також у створенні сприятливого психологічного клімату в колективі учнів музичних навчальних закладів.

Ключові слова: мотив, мотивація, особистісні особливості, учні музичної школи, особистісно-орієнтований підхід

ANNOTATION

Shvab A.I. Interrelation of Motivation and Personal Characteristics of Music School Students

Work for the degree of Bachelor in specialty 053 “Psychology”, educational and professional program Psychology - Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2025.

The graduation qualification work is devoted to the theoretical, methodological and empirical study of the psychological features of the relationship between motivation and personal characteristics of music school students.

The first chapter provides a theoretical analysis of the concept of motivation in the scientific literature from the standpoint of modern psychology, substantiates the psychological conditions and factors of motivation formation in music school students. It is established that motivation should be considered as a dynamic mental process accompanying the formation of a motive, which passes through a number of stages and stages and is the result of the interaction of both internal and external factors.

The second section substantiates the empirical program of studying the problem and empirically states the influence of individual-typological personality characteristics on the process of motivation formation at all its stages. The empirical study revealed that most students have a high intrinsic motivation to learn music. This fact emphasizes the presence of significant interest and positive attitude to the learning process, which is evidence of a professional approach to education.

The results also showed that there are different levels of motivation among music students. Along with those who are highly intrinsically motivated, some students also engaged extrinsic motivation, which may indicate different approaches to learning depending on personal and educational goals. These findings emphasize the importance of an individualized approach to learning and the possibility of adapting learning strategies to the specific needs and preferences of students.

The generalization of theoretical concepts and empirical studies allowed us to form a holistic view of the multilevel nature of the motivational sphere, the peculiarities of its formation and functioning in the context of musical educational activities.

The data obtained can be used by psychologists, educators, teachers of music schools and art studios to develop effective methodological approaches and psychological and pedagogical recommendations aimed at increasing students' learning motivation and maintaining their sustained interest in the art of music. The materials of the study can be useful for organizing counseling work with parents who are interested in developing their children's musical abilities, and in conducting preventive work to prevent loss of motivation for learning activities in the artistic educational environment, as well as in creating a favorable psychological climate in the team of students of music educational institutions.

Keywords: motive, motivation, personal characteristics, music school students, personality-oriented approach

ЗМІСТ

ВСТУП		5
РОЗДІЛ I	ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ В УЧНІВ МУЗИЧНИХ ШКІЛ	
1.1.	Поняття мотиву і мотивації в науковій літературі	10
1.2.	Умови формування мотивації в учнів музичної школи	13
1.3.	Психологічні чинники формування мотивації в учнів музичної школи	19
РОЗДІЛ II	ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МОТИВАЦІЇ ТА ОСОБИСТІСНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЧНІВ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ	
2.1.	Організаційно-методичні засади емпіричного дослідження	27
2.2.	Результати емпіричного дослідження та інтерпретація психологічних особливостей взаємозв'язків мотивації та особистісних особливостей учнів музичної школи	33
ВИСНОВКИ		43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		46
ДОДАТКИ		52

ВСТУП

Актуальність дослідження. Питання мотивації людської поведінки та дій посідає одне з центральних місць у психологічній науці. Фактично не існує жодної психологічної галузі, яка б не стосувалася проблематики мотиваційних процесів, що підкреслює її вагоме значення як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

На сьогоднішній день мотивація розглядається у психології з різних позицій. З одного боку, її визначають як сукупність чинників, що активізують та спрямовують поведінку людини, з іншого – як систему мотивів. Іноді мотивацію розуміють як внутрішній поштовх, що спонукає особистість до активності та впливає на вектор її діяльності. Окрім цього, мотивація розглядається як психічний механізм, що регулює виконання конкретної діяльності, забезпечує реалізацію мотивів та визначає, яким чином виникають, спрямовуються та здійснюються різні форми активності.

Саме потреби, мотиви й інтереси є тією рушійною силою, яка надає діяльності людини енергії, проявляється у її завзятості, наполегливості та цілеспрямованості, сприяє зосередженню уваги, пошуку рішень та досягненню поставлених завдань.

Актуальність нашого дослідження пов'язана з необхідністю вивчення мотивів та потреб дитини під час її навчання у сфері додаткової музичної освіти. Виявлені закономірності між особливостями особистості дитини та її мотивацією до навчання у школі мистецтв допоможуть у роботі над особистісно-орієнтованим підходом до навчання.

Актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю ґрунтовного аналізу мотивів і потреб дитини в процесі її навчання у сфері додаткової музичної освіти. Сучасні соціокультурні умови вимагають врахування не лише когнітивних, а й емоційно-мотиваційних чинників, що впливають на формування особистості, її адаптацію до навчального середовища та самореалізацію в умовах мистецького простору. Вивчення мотиваційної сфери

дітей, які здобувають додаткову музичну освіту, є особливо важливим, адже саме в цьому виді діяльності емоційно-ціннісне ставлення до навчання та творчості набуває провідного значення.

Проблема мотивації дій і мотивів поведінки належить до ключових у психології, оскільки практично жодна галузь цієї науки не оминає питання мотиваційного забезпечення діяльності особистості. Це ще раз підкреслює як теоретичну, так і прикладну значущість вказаної проблематики. На сучасному етапі розвитку психологічної науки мотивація розглядається з різних позицій. Зокрема, її визначають як систему внутрішніх і зовнішніх чинників, що активізують, підтримують і спрямовують поведінку людини (А. Маслоу, К. Роджерс), а також як сукупність мотивів або як психічне утворення, що забезпечує внутрішній поштовх до діяльності та визначає її спрямованість.

Серед українських науковців, які вагомо сприяли розвитку теорії мотивації, варто відзначити дослідження В. Роменця, котрий наголошував на динамічному характері мотиваційної сфери особистості та її ролі в саморегуляції поведінки. Суттєвий внесок у вивчення мотиваційних аспектів діяльності зробили також Г. Костюк, який підкреслював значення потреб і мотивів у формуванні активності дитини, та С. Максименко, який досліджував психічні механізми мотиваційної регуляції поведінки в онтогенезі. Окремі аспекти проблеми мотивації в мистецькій та освітній діяльності розглядали Н. Повякель, І. Бех та ін., які акцентували увагу на важливості врахування індивідуальних особливостей мотиваційної сфери дітей у контексті навчальної та творчої діяльності.

На сучасному етапі мотивація як психічний феномен тлумачиться як складна інтегративна система, що включає потреби, мотиви, інтереси, установки, прагнення, які забезпечують цілісність та динаміку поведінкових проявів особистості. Вона може розглядатися і як сукупність факторів, що визначають активність, і як механізм психічної регуляції конкретної діяльності, а також як процес реалізації мотивів і система способів виникнення, спрямування та здійснення різних видів діяльності.

Особливу цінність для нашого дослідження становлять концепції, які пояснюють мотивацію через структуру потреб, що надають внутрішню енергію людській активності. Саме потреби, мотиви та інтереси виступають джерелом наполегливості, ініціативності, концентрації уваги та пошуку шляхів досягнення мети. Це положення має особливе значення в умовах додаткової музичної освіти, де стійкість мотивації та емоційна залученість значною мірою впливають на результативність навчальної та виконавської діяльності.

Таким чином, актуальність вивчення мотиваційно-потребової сфери дітей у мистецькому освітньому просторі не викликає сумнівів і має вагоме як теоретичне, так і прикладне значення для сучасної психології та педагогіки.

Вивчення умов формування мотивації навчання у процесі додаткової музичної освіти сприятиме пошуку та підборі нових методів та засобів, спрямованих на підтримку у дитини інтересу до мистецтва.

Об'єкт дослідження – мотиваційні аспекти та особистісні особливості учнів дитячої школи мистецтв.

Предмет дослідження – взаємозв'язок мотиваційних аспектів та особистісних особливостей у тих, хто навчається в музичній школі.

Мета дослідження – аналіз мотиваційних аспектів та особистісних особливостей школярів, які навчаються у музичній школі та виявлення взаємозв'язків мотивації та особистісних особливостей.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- 1) Здійснити аналіз теоретичних концепцій мотивації у школярів, визначених в сучасній психології музики та мистецтва.
- 2) З'ясувати психологічний зміст феномену мотивації досягнень і запобігання невдачам.
- 3) Обґрунтувати застосування комплексу методик дослідження психологічних особливостей мотивації та особистісних особливостей школярів.

- 4) Виявити особливості взаємозв'язку особистісних особливостей та провідних мотиваційних факторів досягнень у навчанні школярів музичної школи.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували проблематику мотивації в контексті загальної психології, педагогічної психології та психології мистецької освіти. Підґрунтям для осмислення сутності мотивації та її ролі у навчальній і творчій діяльності виступили концепції про мотиваційну сферу особистості (Бех І. Д., 2003; Занюк С. С., 2002; Кереш О., 2019; Климчук В. О., 2002; Максименко С. Д., 2004), які визначають мотивацію як динамічну систему внутрішніх і зовнішніх чинників, що забезпечують спонукання до діяльності та її спрямування; чинники та умови формування стійкої мотивації до навчання музиці в дітей різного віку, важливість врахування емоційно-ціннісної сфери та соціального оточення учнів (у працях Берези А. (2010), Григор'євої В. В. (2019), Дацун О. (2023), Ліпської С. (2023), Хоменко Л. (2020), Цюй Ге (2022) та Ланчинської С. В. (2020)); положення психологічної науки про суб'єктно-діяльнісний підхід до особистості (Татенко В., 2017); концепції аксіологічної психології (Карпенко З., 2018) та сучасні підходи до психологічної діагностики мотиваційної сфери (Дзюбко Л. В., Гриценко Л., 2011; Пророк Н. В. та ін., 2020); формування мотивації в мистецькому освітньому середовищі та роль педагогічного впливу розглянуто в працях Жоги Р., Кригіна О., Мельниченка М. (2024), Совік Т. (2025) та Микитюк С. О., Микитюк С. С. (2021); обґрунтування мотиваційної теорії – ієрархічна модель потреб А. Маслоу (Lester D. et al., 1983; Taormina R.J., Gao J.H., 2013), теорія мотивації досягнення Д. Макклелланда (McClelland D.C., 1987) та енергетична модель самоконтролю Р. Баумайстера (Baumeister R.F., 2002), які дали змогу розширити розуміння структури та динаміки мотиваційної сфери особистості.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження: загальнонаукові методи (аналіз,

синтез, порівняння, систематизація, узагальнення); емпіричні методи (експертна оцінка, спостереження; тестування).

База дослідження. Дослідження проведене на базі установи – Комунальний заклад «Луцька музична школа № 1 імені Ф. Шопена». У дослідженні взяли участь учні музичної школи, віком 9-12 років. Кількість досліджуваних становила 51 особа.

Теоретичне значення дослідження полягає у ретельному аналізі та систематизації науково-психологічної літератури, в якій розглядається питання психологічних особливостей мотивації до навчання учнів музичної школи.

Практичне значення проведеного дослідження полягає у можливості використання його результатів для оптимізації процесу навчання дітей у сфері додаткової музичної освіти, з урахуванням їхніх потреб, мотивів та індивідуальних особливостей мотиваційної сфери. Отримані дані можуть бути використані психологами, педагогами, викладачами музичних шкіл та мистецьких студій для розробки ефективних методичних підходів і психолого-педагогічних рекомендацій, спрямованих на підвищення навчальної мотивації учнів та підтримання їхньої стійкої зацікавленості до музичного мистецтва. Також матеріали дослідження можуть бути корисними для організації консультативної роботи з батьками, які зацікавлені у розвитку музичних здібностей своїх дітей, та у проведенні профілактичної роботи з попередження втрати мотивації до навчальної діяльності в мистецькому освітньому середовищі, а також у створенні сприятливого психологічного клімату в колективі учнів музичних навчальних закладів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження висвітлювалися у збірнику наукових статей і тез: Шваб Анна. Формування мотивації учнів молодших класів музичної школи. Психогенеза особистості: норма і девіація : збірник наукових статей і тез. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2025. С. 95 – 101.

Структура роботи: робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ В УЧНІВ МУЗИЧНИХ ШКІЛ

1.1. Поняття мотиву і мотивації в науковій літературі

Згідно з дослідженнями, фактор мотивації впливає на успішність навчання навіть сильніше, ніж фактор інтелекту.

Мотивація – досить широке поняття, яке в загальному сенсі можна визначити як рушійну силу, яка спонукає індивіда до будь-якої діяльності. Вперше згадане О. Шопенгауером у статті «Чотири принципи достатньої причини» поняття мотивація міцно увійшло науковий побут і стало терміном пояснення причин поведінки індивіда [1; 7; 13].

Мотивація включає мотиви, які формуються відповідно до потреб суб'єкта і спрямовані на їх задоволення. Мотив наділяє потребу в якийсь предмет (матеріальний або нематеріальний), прагнення в отриманні, якого і зумовлює нашу соціальну поведінку [12].

Таким чином, мотив – це «усвідомлене, що є властивістю особистості, спонукання до діяльності, що виникає за вищої форми відображення потреб (їх усвідомлення)» [1].

Виходячи з вищесказаного, мотивація – це вибір певної моделі поведінки, що формується на основі постійних потреб, коли індивід усвідомлює наслідки свого вибору. Однак у психології мотивація може розглядатися як і несвідоме явище, особливо це стосується дітей молодшого шкільного віку, які не завжди можуть усвідомлювати свої мотиви [8].

Мотиви класифікують за кількома параметрами, стосовно самої діяльності вони бувають зовнішніми та внутрішніми.

У освітньому процесі учні можуть спонукатися як внутрішніми, так і зовнішніми стимулами. Бажання отримати освітні документи, такі як дипломи

або атестати, прагнення до високих балів або здобуття стипендії відносяться до зовнішніх факторів мотивації.

З іншого боку, внутрішня мотивація може виникати з любові до процесу навчання, бажання навчитися вирішувати завдання чи розвивати нові вміння [20].

Усі зовнішні мотиви можна умовно поділити на дві основні категорії.

Перша категорія охоплює мотиви широкого соціального характеру, що включають почуття обов'язку та відповідальності перед іншими, розуміння важливості освіти і виховання для свого майбутнього, бажання ефективно підготуватися до майбутньої професійної діяльності, а також прагнення до особистого зростання і саморозвитку [33].

Друга категорія включає більш вузькоособистісні мотиви, такі як прагнення до схвалення та високих оцінок від вчителів, батьків і однолітків, бажання виділитися серед них і зайняти лідируючу позицію, ґрунтуючись на мотивах престижу та прагненні бути кращим [23; 25].

Бажання залишитися поза конфліктами з вчителями, батьками та однолітками може бути спонукальним мотивом прагнення до благополуччя [2, с. 81].

У сфері мистецтва яскравою рушійною силою може бути мотив престижу, багато батьків і викладачів культивують у дитині бажання бути першим, перемагати на всіх конкурсах – це спонукання дитини до занять має високу ефективність, однак діти, які на додаток до цього керуються внутрішніми мотивами діяльності, більш урівноважені та, як наслідок, показують стабільніший результат, легше переживають можливі поразки чи труднощі підготовки програми [6]. Вони також мають більш стійкий інтерес до діяльності, виявляють самостійність у заняттях та виборі репертуару.

Внутрішні мотиви ми можемо поділити на змістовні та процесуальні. Змістовними характеристиками мотивів є наявність особистісного сенсу навчання у дитини, прагнення освоєння нових навичок, бажання проникнути в сутність тих чи інших явищ, надання реального впливу на діяльність і

поведінку. Процесуальні мотиви характеризуються прагненням проявити інтелектуальну активність, долати перешкоди та труднощі у процесі діяльності тощо [5].

Внутрішня мотивація, що спонукає до особистісного розвитку та формування самодисципліни, орієнтована не лише на удосконалення індивідуальних рис та освітніх досягнень учнів, але й є складовою ширшої системи соціальних мотивів. Активна участь у такій діяльності підкреслює важливість цих аспектів як для особистісного, так і для соціального становлення.

Крім наведеної класифікації, мотиви поділяються на види ще за іншими критеріями, зокрема, за такими (Таблиця 1.1) [16; 23]:

Таблиця 1.1

Види мотивів	
Критерії	Види
за рівнем усвідомлення	Усвідомлювані мотиви
	Іноді у учня виникають хибні уявлення щодо цілі і сенсу заданої діяльності, що приводить до його несвідомості у цьому питанні
За функцією в навчально-виховному процесі	Спонукаючі
	Організуючі
	Сенсоутворюючі
за місцем в структурі мотивації	Будь-яка діяльність зазвичай має у своїй основі кілька мотивів, найчастіше одні з них займають провідне, домінуюче місце, інші – підлегле, другорядне.
за ступенем дієвості	Реально діючі, заради яких учень справді здійснює дану діяльність
	Розуміння мотивів виникає в момент усвідомлення цілей і намірів, що сприяє формуванню бажання та готовності до дії

Є й інші підходи до класифікації мотивів.

Поняття мотивації використовується з двома різними тлумаченнями. Перше тлумачення стосується стимулів, що сприяють зацікавленості людини у певному вигляді активності. Ці стимули формують систему мотивів, спрямовуючу та стимулюючу дії індивіда. Важливо розуміти, що ці мотиви можуть відрізнятися у кожної людини: одні є постійними і сильними, тоді як інші можуть змінюватися залежно від обставин і мати менше значення [30].

Зазвичай, коли обговорюється мотивація людини для певної діяльності, акцент робиться лише на постійних та сильних мотивах. Слабкі та ситуативні мотиви часто залишаються поза увагою.

Завжди існує причина за тим, що люди роблять якісь дії; вони можуть бути не повністю обізнані про свої підстави, можуть їх приховувати, чи, можливо, ці мотиви характеризуються слабкою виразністю. Іноді основною причиною може стати специфічний випадок чи контекст [34].

Мотивацію доцільно аналізувати не лише крізь призму окремих вчинків та конкретних дій, але й з позиції загальних психологічних характеристик особистості, які обумовлюють формування стійких мотивів та визначають особистісну спрямованість. Саме ці усталені мотиваційні утворення є фундаментом, що впливає на вибір людиною провідних видів діяльності, визначає її інтереси, ціннісні орієнтації та життєві пріоритети.

У зв'язку з цим надзвичайно важливим завданням сучасної психолого-педагогічної практики є цілеспрямований розвиток загальної мотивації в учнів. Розвинена мотиваційна сфера виступає необхідною передумовою для ефективного засвоєння знань, формування навичок, реалізації творчих здібностей та досягнення успіхів у тих видах діяльності, які обирає дитина. Зокрема, в умовах додаткової мистецької освіти рівень загальної мотивації безпосередньо впливає на навчальну активність, наполегливість, емоційну залученість та стійкість до труднощів.

Отже, створення психологічно комфортного освітнього середовища, де враховуються індивідуальні потреби та інтереси дітей, сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання, підвищенню внутрішньої мотивації та активізації їхньої діяльності. Це, у свою чергу, забезпечує не лише успішність у конкретних видах навчальної чи творчої роботи, а й сприяє всебічному особистісному розвитку, що є важливим

1.2. Умови формування мотивації в учнів музичної школи

З метою визначення загальної мотивації, яку слід формувати у необхідно спочатку визначити ті види діяльності, які мають бути головними, та провідними у навчально-виховній самодіяльності учнів. До таких належить:

навчально-пізнавальна діяльність; діяльність з саморозвитку своїх здібностей; діяльність з самовиховання своїх позитивних якостей, стилю поведінки, позитивних характеристик характеру; діяльність з професійного самовизначення, підготовки до майбутньої професії та продовження освіти в обраній галузі [9].

Для того щоб учні займалися діяльністю цікаво та продуктивно, важливо не лише викликати у них стійкий інтерес до видів робіт які спонукають прояви такої діяльності, а й розвивати різноманітні соціальні та особистісні мотивації, роблячи їх зрозумілими та значущими [17].

Як стверджує Н.І. Повякель, особливу увагу слід приділити поняттю інтересу. Це багатоаспектне поняття часто функціонує у різних значеннях. Насамперед, інтерес вказує на емоційно-оцінне ставлення до об'єкта чи суб'єкта, зазначаючи на важливості, яку предмет чи дія має для особистості [27].

Такі інтереси зазвичай самі собою не викликають якоїсь діяльності, не є спонуканими (мотивами) до діяльності. Але іноді в основі інтересу лежить потреба у певних емоційних переживаннях, і тоді такий інтерес є потребою та слугує дуже дієвим мотивом до діяльності, що приносить суб'єкту ці бажані переживання [18].

Кожній людині властива базова потреба, що закладається природою і поступово розвивається – це потреба в емоційній наповненості. Наші емоційні реакції формуються певними процесами у корі головного мозку [8].

Підтримка активності цих процесів необхідна для їх ефективного функціонування, подібно до того, як потрібна активність для інших систем нашого тіла. Ця активність сприяє виникненню всього спектру емоцій, від позитивних до негативних.

Важливо розуміти, що емоції як негативні, так і позитивні, відіграють ключову роль в біологічних процесах нашого організму. Негативні емоції виступають як сигнали тривоги, що вказують на можливі небезпеки, тоді як позитивні емоції сигналізують про повернення до добробуту та стабільності.

При цьому, незважаючи на важливість негативних емоцій, їх надлишок може завдати шкоди. Відповідно, підтримання гармонійного балансу між переживаннями різноманітних емоційних станів, з урахуванням їхньої інтенсивності, є необхідним для підтримки здоров'я [35].

Переживання позитивних та негативних емоцій – це вроджена потреба. Мозок потребує напруги, тренування, загартування, такою ж мірою як і м'язи. Якщо тренування, насичення організму емоціями не відбувається, то настає емоційний голод, який переживається у формі почуттів нудьги та туги.

Одним з існуючих засобів та шляхів емоційного насичення людини і є інтерес і його різновид – схильність, що означає зазвичай сильне прагнення певної діяльності.

С.В. Ланчинська аналізуючи процес формування мотивації на початковому етапі навчання в дитячій музичній школі, стверджує що інтерес – це потреба у певних емоційних переживаннях, що переходить в схильність, є дуже важливим і чинним мотивом відповідної діяльності, необхідним і у навчально-виховному процесі. Недарма деякі педагоги вважають, що мистецтво виховання є мистецтвом збудження та задоволення інтересів [21].

Однією з форм пошуку емоційного задоволення є, наприклад, колекціонування (марок, листівок та іншого), коли людина відчуває емоції, пов'язані з процесом та результатом свого захоплення.

Щоб сформувати мотивацію для діяльності, людина часто стикається з необхідністю приймати свідомі рішення, обираючи між різними варіантами дій чи вчинків. У цьому процесі вона оцінює кожен із можливих варіантів через призму своїх ідеалів, переконань та поглядів, що призводить до створення особливої програми-потреби, яка відповідає її поглядам та ідеалам, і таким чином породжує мотивацію до певних дій [28].

Ця потреба в емоційному задоволенні пояснює, чому учні часом займаються вирішенням завдань не просто з метою виконання навчальних вимог. Їх приваблює процес пошуку креативних та естетично приємних рішень,

а також радість та задоволення, яких вони зазнають, долаючи різноманітні труднощі на шляху до цих рішень [32].

Створення програми, де формується мотивація для певних дій, є заплутаним процесом, з різними можливими результатами. Нерідко цей процес відбувається на рівні підсвідомості, при цьому сам мотив може залишатися неусвідомленим для людини. Коли люди пояснюють причини своїх дій, вони іноді вдаються до виправдань, вибираючи мотиви, які здаються їм більш прийнятними у певній ситуації, а не ті, що їх істинно надихали. Ці захисні мотиви допомагають їм полегшити сприйняття своїх вчинків, як самих себе, так інших.

Іноді людина приймає свідоме рішення про дію після аналізу своїх переконань, ідеалів, інтересів, емоційної оцінки та зіставлення своїх потреб. Процес формування мотивації до конкретної діяльності може приймати несподівані обороти і включає розумові процеси. Коли йдеться про мотиви дій, людина часто обізнана про них і здатна адекватно пояснити. Проте, здебільшого учневі важко самотійно визначити справжні причини своїх вчинків, тому для їх виявлення потрібне застосування спеціалізованих діагностичних методів [7; 29].

Щоб досягнути основного завдання освітнього процесу, яке полягає у розвитку індивідуальності учнів, важливо зосередити увагу на культивуванні як соціальних, так і особистісних мотивів учнів [30]. Зокрема, це означає пробудження у них прагнення до саморозвитку, самовиховання та самовдосконалення, зростання інтересу до дій, які сприяють цим процесам. Отже, варто ефективно впроваджувати та підтримувати ці мотиви та напрямки інтересів.

До основних механізмів виникнення чи зміни мотивів у дитини можна віднести такі: «зсув мотиву на ціль», «зсув мотиву на засіб», асоціація (зміщення емоцій з предмета те що, що його оточує чи його особливості), причинно-наслідкові зв'язки [2].

Перший тип формування нового мотиву – «зсув мотиву на мету». Ціль (яку виставляє перед ним дорослий чи він сам), а потім діяльність стає привабливою сама по собі. Іноді буває так, що дитина починає займатися музикою без попереднього стимулу, просто тому що це приносить їй радість. Наприклад, дитині подобається грати на фортепіано, і в результаті цього починається ланцюжок подій: дитина сама хоче відвідувати музичну школу, незважаючи на те, що спочатку їй це не подобалося або її підштовхували до цього батьки. Таким чином, заняття музикою стають не просто засобом уникнення покарання, а новим щирим захопленням, яке виникло у дитини [19].

Другий тип формування нового мотиву – зсув мотиву на засіб найчастіше спостерігається не в процесі виховних впливів на дитину, але в природних умовах, коли дитина зайнята якоюсь діяльністю як приємною, так і неприємною [19].

Будь-яка діяльність робиться якимись засобами, якщо ж засіб викликає позитивні емоції, то дитина починає прагнути самого використання цього засобу, не звертаючи уваги на те, до чого це може привести. Наприклад, щоб бути ситим, треба їсти, але якщо людина їсть щось солодке, то їй це може так сподобатися, що вона може почати їсти, навіть якщо це вже не потрібно організму і немає відчуття голоду.

Третій тип формування мотиву дитини – відбувається цікаве явище в оцінках дитини, коли її сприйняття об'єкта чи людини цілком поширюється на всі його особливості, характеристики, дії і слова. Це можна назвати переносом асоціацій [19].

Наприклад, любов до вчителя призводить до того, що дитина позитивно сприймає все, що він робить або каже, аж до точки, де слова вчителя можна сприйняти як незаперечні істини. Також, якщо дитина відчуває антипатію до вчителя, навіть значущі та правильні його слова можуть бути сприйняті негативно.

Отже, загальне сприйняття дитиною особи чи об'єкта схильне поширюватися на всі пов'язані з ним аспекти, незалежно від їх об'єктивної значимості.

Обіцянка (і, звичайно, виконання її) нагороди дитині може сформувати нову спонуку (мотив) у неї. Наприклад, дитина не виявляє інтерес до занять чи підготовки до виступу, але якщо батьки або педагог пообіцяють щось за старанність у підготовці або хороші оцінки, то дитина виконуватиме завдання з більшим бажанням, але тут важливо, щоб заохочення стосувалося саме відповідального ставлення до занять, а не було прив'язане до результату на сцені, тому що в у разі невдалого виступу дитина може відчувати ще більшу фрустрацію. (Це всього лише приклад, що ілюструє тип формування нової спонуки, але не рекомендація до дії) [31].

У четвертому типі мотивації зазвичай використовують систему винагород: якщо ти це зробиш, я тобі щось дам натомість. Це принцип, з яким стикається багато хто з нас щодня. Люди нерідко займаються малоприємними речами, наприклад, стоять у чергах або виконують домашні обов'язки в надії на подальшу винагороду, чи то купівлю нової речі. Схема діє на основі простого правила причини та наслідку: без зусиль не досягти бажаного результату [19].

У процесі навчання важливу роль відіграє стимулювання інтересу дитини, яку можна розвивати різноманітними методами. Зазвичай застосовують два основних прийоми підвищення мотивації. Один з популярних способів, відомий як метод «знизу вгору», включає в себе ретельне створення відповідного навчального середовища. Під цим передбачається адаптація умов в такий спосіб, щоб стимулювати природне виникнення мотивації в учнів [22; 24].

Це робиться через взаємодію з вже існуючими потребами учнів і наступну організацію навчальних активностей, що сприяють виникненню у них таких позитивних почуттів як задоволення та радість [22].

Важливим аспектом цього є забезпечення тривалого переживання цих позитивних емоцій. Якщо учні тривалий час відчують ці почуття, це

призводить до формування у них нової потреби у продовженні такої діяльності, що викликає у них яскраві емоційні переживання. В результаті до мотиваційного комплексу студента включається новий, стійкий мотив, пов'язаний з цією діяльністю [25].

Таким чином, правильне психологічне обрамлення навчального процесу може відіграти значну роль у формуванні та підтримці довгострокової мотивації учнів. Вчителі та освітні установи, які прагнуть створення такого навчального середовища, сприяють не тільки академічному успіху, а й розвитку внутрішнього прагнення до навчання та самовдосконалення у своїх вихованців.

1.3. Психологічні чинники формування мотивації в учнів музичної школи

Формування мотивації до навчальної та творчої діяльності в учнів музичних шкіл є складним багатофакторним процесом, що залежить від низки взаємопов'язаних чинників. Їх вплив обумовлює не лише рівень навчальної активності дитини, а й емоційно-ціннісне ставлення до музичного мистецтва, прагнення до самореалізації та особистісного зростання. В українській психології та педагогіці ця проблема розглядається у працях І. Бежа, М.В. Ілляхової, Г. Костюк, С. С. Ліпської, Максименка, Н. Повякель, О.В. Просіної, Л.М. Сергєєвої, та інших, які підкреслюють значущість системного підходу до аналізу мотиваційної сфери дитини [3; 15; 22; 26; 27; 31].

У психології навчання та виховання є багато складних актуальних проблем, але однією з ключових та найважливіших є проблема стимулювання та спонукання позитивної мотивації учіння, тобто того, як вплинути на дитину, щоб домогтися від неї бажаної поведінки, як зацікавити та залучити її до процесу навчання.

С.О. Микитюк, С.С. Микитюк, О.В. Самойленко аналізуючи особливості створення ефективного мотиваційного середовища закладу освіти стверджують, що проблематика розробки методів позитивної мотивації у сфері

педагогічної психології на сьогоднішній день відноситься до ключових завдань. В основі успішного освітнього процесу лежить грамотне використання психолого-педагогічних стимулів, які є спеціальними інструментами, що активують внутрішні мотиви розвитку індивіда [23; 30].

Ці стимули яскраво ілюструють ідею, що кінцевий успіх навчання багато в чому спирається на якість використання педагогічних методів, покликаних надихати і підтримувати учнів. Викладачам критично важливо розуміти поточні та майбутні потреби своїх учнів, а також їхню форму. Коли зміст навчання відповідає цим потребам, учні емоційно та інтелектуально залучені, що стимулює їх до активної подальшої роботи. Цей взаємозв'язок визначає, як інформація сприймається та обробляється здобувачами освіти [25].

Педагогічний чинник. Одним із провідних чинників формування мотивації є педагогічний вплив, зокрема особистість викладача та стиль його педагогічної взаємодії з учнями. За І. Бехом [3], педагог виступає не лише носієм знань, а й прикладом для наслідування, джерелом емоційної підтримки та формувачем позитивного ставлення до навчальної діяльності. Атмосфера довіри, зацікавленості, емоційної взаємодії між педагогом і дитиною є важливим чинником мотиваційного зростання. Викладач, який вміє враховувати індивідуальні особливості учня, стимулювати його досягнення, формувати ситуацію успіху, значною мірою впливає на стійкість навчальної мотивації.

Вступ дитини у музичну школу додає у життя значну присутність дорослого - вчителя, чий вплив часом перевершує навіть вплив батьків. Авторитет вчителя будується на двох основних аспектах: особистісних та професійних якостях. Вони є ключовими у формуванні поваги та авторитету педагога перед учнями.

У процесі навчання вчителю доступний арсенал методів стимулювання навчального інтересу серед учнів [6; 39; 40]:

- формування у класі позитивного клімату сприяє кращому засвоєнню матеріалу;

- мотивація учнів може бути підвищена через їхнє залучення до незалежної навчальної діяльності, такої як допомога у заняттях з молодшими (особливо, якщо учень вже освоював ці твори);
- ефективним рішенням є застосування групових завдань, ансамблевої гри;
- проблемні завдання під час уроків допомагають розвивати критичне мислення, знаходити різні способи розв'язання;
- ігрові елементи, створення художніх образів покращують залученість та інтерес;
- заохочення інтересу не тільки в школі, а й удома, розширює горизонти учнів, тут допомагає робота з батьками чи іншими членами сім'ї, корисно, коли хтось із залучених родичів присутній на заняттях (особливо з початківцями), таким чином учень бачить інтерес сім'ї, а дорослі знаходять розуміння, як допомогти дитині в домашніх заняттях. Робота в парах (виконання творів перед однокласниками) сприяє розвитку навичок самоаналізу та взаємної оцінки.

У процесі освіти важливо застосовувати різноманітні методи та інструменти, включаючи використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках, наприклад, корисно прослуховувати найкращі версії виконання творів, що розучуються, так учень не тільки формує смак, навчається розумінню стилістики, а й знайомиться з багатьма відомими музикантами.

Навчання стає більш ефективним та цікавим, коли викладач підходить до викладу матеріалу творчо та репрезентує його в нестандартній формі.

Важливо також аналізувати реальні життєві сценарії, обговорюючи значення знань у житті учнів та їхню соціальну релевантність [4].

Взаємодія між учнем та вчителем підтримується через спільну роботу, консультації, що допомагає учням приймати коректні рішення. Крім того, залучення учнів у процес самооцінки формує їхню здатність адекватно оцінювати свої досягнення.

У успішній освітній діяльності ключову роль відіграє встановлення довірчої взаємодії між учителем та учнем [38; 46].

Коли викладач вміє проникнути в складний внутрішній світ учня і виступає в ролі надійного наставника, це в значною мірою сприяє зміцненню впевненості учнів у своїх можливостях.

Таке розуміння та підтримка допомагають долати освітні перешкоди, підвищуючи мотивацію до навчання та самооцінку [6; 39; 40].

Навчальний процес. Зміст і організація навчального процесу також мають визначальне значення у формуванні мотиваційної сфери. Г. Костюк [15] наголошував, що навчання повинно бути побудоване таким чином, аби враховувати як рівень підготовки дитини, так і її інтереси та потреби. Використання різноманітних методів, творче подання матеріалу, інтеграція мистецьких видів діяльності (виконання, слухання, аналіз творів) сприяють формуванню внутрішньої мотивації. Особливе значення мають також виступи, конкурси, концерти, які дають можливість учням реалізувати себе, пережити позитивні емоції від публічного визнання своїх досягнень.

Важливим завданням сучасної педагогічної психології є розробка методів позитивного підкріплення, що дозволяє стимулювати внутрішні рушійні сили особистості [4] з допомогою специфічних педагогічних засобів.

Учнівська інформація, яка відповідає їх потребам, піддається переробці, після чого діти одержують імпульс до наступної активності. Тому педагогу важливо розуміти справжні та майбутні потреби своїх учнів, а також їхнє формулювання в даний час [32; 44; 49].

Загалом урок за змістом і формою повинен бути ніби витвір мистецтва. На уроках має звучати музика, що сприяє розвитку в учнів здорових музичних потреб та високого смаку. Тут співпрацюють почуття та думки, досягається єдність творчих стремлінь вчителя та учнів [36]. Музика здатна надихнути учнів на вільні судження, активізувати їхню творчу ініціативу, а також принести задоволення від загальних занять. Важливо, щоб методичні прийоми

вивчення музичних творів сприяли розвитку музичних потреб і здібностей учнів, а також повторення і закріплення матеріалу у їх свідомості [42].

Таким чином, спільне прагнення вчителя та учня до творчого пошуку має підтримувати творчий стан учнів та зробити урок більш інтригуючим та цікавим.

Для того щоб учні виявляли регулярну та активну креативність у навчанні, важливо включати додаткові твори до музичних уроків та позанавчальної активності [36; 42]. Ці твори повинні сприяти розвитку специфічних творчих умінь і одночасно відповідати освітнім цілям, спрямованим на всебічний розвиток учнів.

У процесі навчання варто використовувати методи, які стимулюють асоціативне мислення у дітей, черпаючи приклади з історії та різних сфер мистецтва – це може бути хореографія, образотворче мистецтво чи архітектура, все це допоможе створити яскравий візуальний образ чи покращити розуміння стилістики епохи, виконуваних творів. Крім того, чудово, коли вчителі іноді можуть дозволити спонтанну імпровізацію на уроках для підтримки інтересу та включеності учнів [5; 6; 22].

Для стимулювання творчої активності та інтересу на заняттях слід використовувати безліч різних методик навчання, включаючи словесно-ілюстровані та дослідницькі підходи [36]. Важливо також розробити серію творчих вправ і вибрати оптимальні способи їх представлення, можна попросити дитину написати акомпанемент до готової мелодії або підібрати відому пісню на слух. На кожному уроці слід передбачати впровадження різноманітних видів творчих завдань, орієнтуючись основні цілі даного заняття [21].

У справі підвищення інтересу дитини до навчального процесу дуже важливий контакт із дитиною та довірча атмосфера. Важливо пояснити дитині, що формування вміння вчитися процес тривалий, але необхідний. Необхідне використання системи контролю – допомога, а не контроль-тиск [37].

Соціальний чинник. На мотивацію дітей значно впливають соціальні чинники – зокрема, підтримка з боку батьків, однолітків, колективу та соціальне середовище загалом. Як зазначає С. Максименко [26], сімейна мотивація та участь батьків у творчій діяльності дитини істотно впливають на її прагнення до навчання та мистецької самореалізації. Визнання результатів діяльності з боку значущого оточення, соціальне заохочення та створення ситуацій успіху в колективі також виступають потужними мотиваційними стимулами [38].

Важлива проблема, з якою стикаються вчителі сьогодні, полягає у тому, щоб знаходити баланс між внутрішніми та зовнішніми факторами мотивації учнів. Вчитель грає головну роль стимулюванні зацікавленості школярів до навчання.

Для формування мотивації необхідно враховувати різноманітні цілі та завдання навчальної діяльності [46; 48]. Сучасні педагоги активно працюють над заохоченням навчальної активності у різних галузях знань.

Для досягнення оптимальної ефективності необхідно прагнути до підтримки зацікавленості батьків у процесі навчання дитини та активно розвивати співробітництво всередині команди «вчитель-батьки-учень». Найважливішим завданням батьків у цій ситуації є стимулювання бажання вчитися у дитини від початку. Це передбачає створення умов та атмосфери, які спонукають у дитини самостійне прагнення до знань. У ході навчання маленьких дітей, поки вони не досягли формування свободи поведінки, важливо, щоб батьки контролювали процес навчання з огляду на індивідуальні особливості дитини [21].

Присутність під час уроків батьків на початковому етапі навчання може допомогти дитині під час виконання домашніх завдань. Бачачи результат і ставлячись із розумінням до процесу становлення музиканта, батьки, як правило, більше зацікавлюються навчанням дитини та спонукають молодого музиканта займатися старанніше [21].

Дослідниця С. Ліпська розглядаючи формування мотивації до музичного навчання в учнів вказує на основні шляхи підтримки мотивації у учнів: систематичні бесіди з учнем про структуру навчального процесу, його специфіку, труднощі та способи їх подолання; необхідність систематичної оцінки успішності виконання короткострокових, середньострокових та довгострокових планів розвитку виконавських навичок кожного учня; важливість організації участі учнів в творчих конкурсах; підвищенні психолого-педагогічної грамотності батьків з питань, пов'язаних із мотивацією виконавчої діяльності; обов'язковій участі в концертах школи; важливість організації внутрішніх конкурсів [22].

Розвиток мотивації – найважливіше завдання музично-освітнього процесу. Зумівши зацікавити дитину процесом оволодіння інструментом, відпадуть проблеми мотивації до навчання, і праця стане потребою для дитини [6; 8].

Особистісні особливості. Важливим чинником мотиваційної активності є індивідуально-психологічні особливості самої дитини – рівень домагань, потреба в досягненнях, емоційна чутливість, креативність, самооцінка, особистісна орієнтація. Девід Кларенс Макклелланд [45] акцентував увагу на тому, що мотивація має тісний зв'язок із внутрішньою структурою особистості, її ціннісно-смісловими утвореннями та життєвими орієнтирами. Учні з високим рівнем самодисципліни, схильністю до саморефлексії, естетичною потребою значно частіше виявляють стійку мотивацію до навчання в мистецькій сфері [5].

У сучасній психології терміном «мотив» («мотивуючий фактор») позначаються різні явища, такі, як інстинктивні імпульси, біологічні потяги, інтереси, бажання, життєві. цілі і ідеали. До свого першого задоволення потреба «не знає» свого предмета, він повинен бути виявленим (Nuttin J.) [47].

Мистецтво надає унікальні способи для мотивації, ґрунтуючись на різних рівнях людських потреб: фізичних, психологічних та соціальних. Ці потреби можуть виявлятися через бажання випробувати музичні емоції, що пов'язано як

з фізіологічними відчуттями, так і з психологічним прагненням до емоційної взаємодії та соціальної ідентифікації [41; 43].

Виявлення таких потреб дозволяє їм стати більш конкретними та усвідомлюваними [10]. У процесі занять мистецтвом, потреби у вираженні та розумінні емоційних переживань, які вже були випробувані іншими людьми та культурами, можуть зміцнюватися чи не знаходити відгуку, цим визначаючи основні напрями у обміні почуттями.

У психології виділяють внутрішню і зовнішню мотивації [12; 13; 41]. Зовнішню мотивацію найчастіше формує оцінювання учня. Але сподіватися на силу такої зовнішньої мотивації не варто, оскільки з віком учні все менше значення надають формальним оцінкам.

Внутрішня мотивація виростає з прагнення до ідентифікації і, водночас, індивідуалізації, тобто через наслідування тих людей, видів людей і спільнот, які з якихось причин привабливі для дитини, і бажання набуття себе, своєї Самості в цьому співтоваристві [14; 43].

Мистецтво надає унікальну можливість для дітей висловити свою унікальність, що часто приваблює їх до різних субкультур, в яких вони знаходять відображення своєї індивідуальності та прагнення до самоідентифікації [2].

У школах мистецтв діти можуть навчатися з різних причин, включаючи прагнення до успіху, бажання знань, потребу у спілкуванні або навіть через активну участь батьків. Однак серед усіх цих мотивів виділяється ейфорична мотивація, коли задоволення від процесу занять мистецтвом стає самоціллю, яка не залежить від зовнішнього визнання чи оцінок [6].

Школи мистецтв, в тому числі й музичні школи є унікальними просторами, де зберігається первозданна взаємодія з мистецтвом. Вони стають ключовим елементом у формуванні мовної свідомості, через яку особистість осмислює світ і виражає себе [31].

Основна причина займатися мистецтвом – це прагнення самореалізації. Ця самореалізація проявляється не лише через пряме виконання, а й через

глибоке сприйняття та осмислення творів мистецтва. Адже людині не лише потрібно висловити свої почуття, а й важливо розуміти, бачити та чути почуття інших через мистецтво.

Таким чином, мотивація учнів музичних шкіл формується під впливом сукупності педагогічних, навчальних, соціальних та особистісних чинників, кожен з яких має свої особливості та способи реалізації. Успішне поєднання цих компонентів дозволяє не лише забезпечити високий рівень навчальної активності, а й сприяє всебічному розвитку особистості в умовах мистецької освіти.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МОТИВАЦІЇ ТА ОСОБИСТІСНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЧНІВ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ

2.1. Організаційно-методичні засади емпіричного дослідження

Теоретичний аналіз проблеми дослідження визначив ракурс емпіричного вивчення взаємозв'язку мотивації та особистісних особливостей учнів музичної школи.

Головною метою цього етапу дослідження є визначення взаємозв'язку між рівнем мотивації і конкретними рисами особистості учнів, а також підтвердження чи спростування висунутих нами гіпотез:

1. Існує взаємозв'язок окремих особистісних особливостей дитини та її мотивації до навчання музиці.
2. Існує зв'язок між гнівом та мотивацією до навчання музиці, що більше виразність гніву, то нижче мотивація.
3. Існує зв'язок між пізнавальною активністю і цінністю знань, чим вища цінність знань, тим вищою є пізнавальна активність.

У дослідженні використані такі методики:

1. *Методика діагностики спрямованості навчальної мотивації [7];*

Методика дозволяє визначити ступінь розвитку внутрішньої мотивації учнів та виявити їх спрямованість у навчальній діяльності.

Методика призначена для використання, починаючи з 9-10 років. Вона включає 20 різних суджень, на які потрібно відповісти, відзначаючи плюси (+) або мінуси (-) на спеціальному бланку або звичайному папері. Результати аналізуються згідно з певним ключем. Цей підхід може бути застосований для учнів різного віку, які здатні проводити самоаналіз і складати самозвіт. Респондентам пропонується взяти участь у дослідженні. Їм потрібно ознайомитися з питаннями і висловити своє ставлення до предмета, що вивчається, проставивши навпроти номера висловлювання свою відповідь,

використовуючи для цього наступні позначення: вірно - (+ +); мабуть, вірно - (+); мабуть, неправильно - (-); неправильно - (- -).

Оцінка відповідей учасників проводилась за певною методикою, де відповіді класифікувалися як «Так» для позитивних (вірно; мабуть, вірно) і як «Ні» для негативних (мабуть невірно; неправильно).

За кожний збіг із ключем нараховується один бал. Що вище сумарний бал, то вище показник внутрішньої мотивації вивчення предмета. За низьких сумарних балів домінує зовнішня мотивація вивчення предмета.

Мотиваційні показники поділяються на зовнішню мотивацію, що визначається кількістю від 0 до 10 балів, та внутрішню мотивацію, яку показують результати від 11 до 20 балів.

Що стосується внутрішньої мотивації, вона поділяється на три рівні: низький (від 0 до 5 балів); середній (від 6 до 14 балів); високий (від 15 до 20 балів).

З метою більш детального аналізу даних отримані результати було розбито на кілька категорій. 1. Оцінка знань досягається через виявлення позитивних думок щодо пунктів 1,11,14,17, де можна отримати до 8 балів. 2. Незалежність в активності визначається позитивними оцінками за пунктами 6,8,12 із загальним максимумом у 6 балів. 3. Відсутність ініціативи виявляється через позитивні відповіді пункти 7,10,13, також до 6 балів. 4. Складнощі в опануванні новою діяльністю позначаються позитивною відповіддю на пункт 18, де можна отримати максимум 2 бали.

Кількість балів до шести може бути отримана за інтерес до діяльності, якщо враховано позитивні відповіді на твердження 2, 5 та 19. Ставлення до занять може бути оцінено як негативне, якщо позитивні відповіді дано на твердження 3, 4 та 9, при цьому максимальний бал також складає 6. Аналогічно, негативне ставлення до виду діяльності виявляється через позитивні відповіді на твердження 15, 16 та 20, з максимальною оцінкою у 6 балів.

Вивчення мотивації в освіті – це важливий аспект, який сприяє успішному навчанню учнів. Спеціальний інструмент аналізу допомагає виявити рівень мотивації, що розширює розуміння навчального процесу та допомагає створити оптимальні стратегії мотивації для учнів.

2. Методика діагностики мотивації учіння та емоційного ставлення до навчання [7];

Діагностика пізнавальної активності, мотивації досягнення, тривожності, гніву. Вік застосування методики – діти 9-14 років. Проводиться у формі фронтального письмового опитування. Оцінювані особистісні універсальні навчальні дії відображають систему ціннісних орієнтацій школяра, його ставлення до різних сторін навколишнього світу.

Даний метод пропонує добірку з 40 питань. В інструкції до тесту респондентам пропонується взяти участь у дослідженні. Прочитати уважно кожную пропозицію та обвести одну з цифр, розташованих справа, в залежності від того, який зазвичай стан на уроках в музичній школі, як діти зазвичай відчують себе там. Вказується на відсутність правильних чи неправильних відповідей.

Для пунктів шкал, в яких висока оцінка відображає відсутність емоції, коефіцієнт значущості рахується у зворотному порядку: тобто на бланку 1 2 3 4; а коефіцієнт для підрахунку – 4 3 2 1. Такими «зворотними» пунктами є: за шкалою пізнавальної активності: 14,30,38; за шкалою тривожності: 1, 9, 25, 33; за шкалою досягнення мотивації: 4, 20, 32.

Підраховується сумарний бал опитувальника за формулою: $ПА + МД + (-Т) + (-Г)$, де ПА- бал за шкалою пізнавальної активності; МД-бал за шкалою мотивації досягнення; Т- бал за шкалою тривожності; Г-бал за шкалою гніву.

Щоб визначити загальний бал на шкалі, спочатку знаходять загальну суму коефіцієнту всіх 10 елементів. В рамках цієї шкали мінімально можна набрати 10 балів, а максимально – 40 балів.

У випадку, якщо відсутня відповідь на один із пунктів, підхід наступний: обчислити середній бал за відповіді на 9 пунктів, помножити отримане число на

10 і округлити результат до найближчого цілого числа для отримання підсумкового балу за даною шкалою.

Процес мотивації учіння можна класифікувати за різними ступенями.

На верхньому щаблі шкали знаходиться перший рівень, який відрізняється високою продуктивністю та живим інтересом до пізнання, де емоції щодо навчання виражені позитивно. Наступним йде другий рівень, де утримується високий рівень мотивації, навчання сприймається позитивно і відповідає соціальним очікуванням. Третій рівень характеризується помірними пізнавальними інтересами. На четвертому рівні спостерігається низька мотивація та розчарування у навчальному процесі, часто зване шкільною нудьгою, із супутніми негативними емоціями. Найменш бажаний п'ятий рівень описується як такий, що демонструє явно негативне ставлення до освітньої діяльності. Розподіл балів за рівнями представлений у Табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Розподіл балів за рівнями

	10-11 років	12-14 років	15-16 років
	Дів.	Хл.	Дів.
Пізнавальна активність			
Високий	31-40	28-40	28-40
Середній	21-26	22-27	21-27
Низький	10-25	10-21	10-20
Тривожність			
Високий	27-40	24-40	25-40
Середній	20-26	17-23	19-24
Низький	10-19	10-16	10-18
Гнів			
Високий	21-40	20-40	19-40
Середній	14-20	13-19	14-19
Низький	10-13	10-12	10-13

Цей інструментарій дозволяє виявити як рівень мотивації учня до навчального процесу і його емоційне ставлення до навчання. Це допомагає зрозуміти, як емоційний контекст може впливати на рівень мотивації до навчання і які стратегії можна використовувати для збільшення цієї мотивації.

3. Багатофакторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла (дитячий варіант)

Для дітей віком від 8 до 12 років створено унікальний особистісний тест, що ґрунтується на дослідженнях вчених Р.Б. Кеттелла та Р.В. Коана. Він містить 12 різноманітних факторів, що відображають важливі аспекти особистості дітей.

У дитячому опитувальнику використовуються 12 особистісних факторів, кожен із яких детально описується. Ці фактори є континуумом якостей, що вимірюються за шкалою від 1 до 10 балів, де 1 бал це мінімум, 10 балів – максимум, а середнє значення становить 5,5 бала. Фактори можуть демонструвати або низькі значення від 1 до 3 балів або високі значення від 8 до 10 балів.

Кожен фактор маркується в опитувальнику позитивними (+) або негативними (–) символами, які ставляться поруч із літерами алфавіту, що позначають відповідні особистісні чинники. Ці позначення підкреслюють біполярну природу кожної риси або якості, відтворених в рамках їхніх крайніх значень на шкалі.

У цьому анкетуванні беруть участь два ідентичні сегменти, кожен з яких включає 60 питань. Ці питання розкидані серед 12 категорій, причому кожна категорія містить 10 питань, які рівномірно розділені між обома частинами. За кожну правильну відповідь нараховується один бал. У результаті, сумарна кількість балів за кожною категорією перетворюється на оціночні бали, іменовані «стени».

Ці оцінки варіюються від 1 до 10 стенив, де 1 і 10 такі що рідко зустрічаються екстремальні значення, відображають протилежні аспекти однієї характерологічної ознаки особистості (Табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Опис 12 особистісних факторів, використовуваних в дитячому
варіанті опитувальника**

Фактор	Значення	Значення
-А +	Низькі значення фактора (1-3 стени)	Високі значення фактора (8–10 стенив)
	Замкнений, недовірливий, відокремлений, байдужий	Відкритий, доброзичливий, товариський, співчутливий

Висока оцінка характеризує дитину як емоційно-теплу, товариську і веселу. Низька оцінка свідчить про недовірливість, образливість, відсутність інтуїції у відносинах.		
- B +	Низький ступінь сформованості інтелектуальних функцій, переважають конкретні форми мислення, обсяг знань невеликий	Високий ступінь сформованості інтелектуальних функцій, досить розвинені абстрактні форми мислення, великий обсяг знань
Високі оцінки вербального інтелекту свідчать про хороший розвиток різних функцій. Низькі оцінки можуть вказувати на примітивний підхід до завдань, погану увагу і стомлюваність.		
- C +	Невпевнений в собі, легко вразливий, нестійкий	Впевнений в собі, спокійний, стабільний
Високі значення фактора С свідчать про впевненість в собі і спокій, а також про кращу підготовленість до шкільних вимог. Низькі значення пов'язані з гострими реакціями на невдачі, низькою самооцінкою та нестійким настроєм.		
- D +	Неквапливий, стриманий, флегматичний	Нетерплячий, реактивний, легко збудливий
Діти з високою оцінкою за фактором - більш збудливі, активні, самовпевнені. Це пов'язано з темпераментом і вихованням. Низька оцінка - емоційна врівноваженість.		
- E +	Слухняний, залежний, поступливий	Домінуючий, незалежний, наполегливий
Високі оцінки пов'язані з самоствердженням, лідерством і домінуванням. Низькі оцінки пов'язані з залежністю від інших і легким підпорядкуванням.		
- F +	Розсудливий, розважливий, обережний, серйозний	Схильний до ризику, безтурботний, хоробрий, веселий
Діти з високою оцінкою по цьому фактору відрізняються енергійністю, активністю і відсутністю страху в ситуаціях ризику.		
- G +	Несумлінний, нехтує обов'язками, безвідповідальний	Добросовісний, виконавчий, відповідальний
Низькі якості у тих, хто не виконує обов'язки, не заслуговує на довіру, конфліктує з батьками і вчителями. На позитивному полюсі - відповідальні, цілеспрямовані, акуратні школярі.		
- H +	Боязкий, сором'язливий, чутливий до загрози	Соціально-сміливий, невимушений, рішучий
Діти з високим значенням цього фактора товариські, діти з низьким - сором'язливі.		
- I +	Реалістичний, практичний, покладається на себе	Чутливий, ніжний, залежний від інших
Позитивний полюс: емоційність, уява, естетичні схильності. Негативний полюс: реалістичний підхід, практицизм, незалежність.		
- O +	Безтурботний, спокійний, оптимістичний	Тривожний, стурбований, повний похмурих побоювань
Висока оцінка за фактором пов'язана з передчуттям невдач та зниженим настроєм, що може вказувати на тривогу або депресію. Низька оцінка зазвичай пов'язана зі спокоєм.		
- Q3 +	Низький самоконтроль, погане розуміння соціальних нормативів	Високий самоконтроль, гарне розуміння соціальних нормативів
Високий індивідуальний Q3 - найкраща соціальна пристосованість. Низький Q3 - проблеми з контролем поведінки і організацією.		
- Q4 +	Розслаблений, спокійний, незворушний	Напружений, дратівливий, фрустрований
Дитина з високим Q4 - надлишок спонукань, нервова напруга. Дитина з низькою оцінкою - спокійна.		

Усі три методики необхідні для комплексного розуміння мотиваційної сфери та особистісних особливостей учнів. Їх застосування виявилось

інформативним для нашого дослідження, дозволило отримати важливі результати та зробити обґрунтовані висновки.

Для перевірки гіпотетичних передбачень з вересня 2024 до січня 2025 року було проведене емпіричне кореляційне дослідження особливостей мотивації учнів музичної школи.

Дослідження проведене на базі установи – Комунальний заклад «Луцька музична школа № 1 імені Ф. Шопена». У дослідженні взяли участь учні музичної школи, віком 9-12 років. Кількість досліджуваних становила 51 особа. Вибірка включала випробуваних, які проходять програму 5-ти річного та 8-ми річного навчання на різних відділеннях: 14 осіб навчаються на відділенні фортепіано; 21 особа на відділенні оркестру народних інструментів; 10 осіб на відділенні оркестрових струнних інструменти; 5 осіб на відділенні духових і ударних інструментів.

Як додаткові дані щодо показників успішності були наведені середні бали за спеціальним інструментом, теоретичними дисциплінами та додатковим інструментом.

Аналіз та інтерпретація результатів проводилася з лютого до квітня 2025 року. Для обробки отриманих даних використовувалися методи математичної статистики: описовий якісний аналіз; кореляційний аналіз – Коефіцієнт рангової кореляції r -Спірмена – це непараметричний метод, який застосовується для дослідження кореляційного взаємозв'язку між двома ранговими змінними. Для розрахунків використовувалися програми MS Excel і SPSS.

2.2. Результати емпіричного дослідження та інтерпретація психологічних особливостей взаємозв'язків мотивації та особистісних особливостей учнів музичної школи

Застосування Методики діагностики спрямованості навчальної мотивації [7] дало можливість отримати результати, виходячи з яких ми бачимо, що у

більшості учнів (54,9% респондентів) переважає високий рівень внутрішньої мотивації.

Таблиця 2.3

Результати методики за шкалою загальної мотивації до учіння

Кількість респондентів	Середній бал	Нормативне значення	Стандартне відхилення	Рівень
8	4,6	5,5	0,9	Переважає зовнішня мотивація
15	12,3	12	0,3	Середній рівень
28	16,4	17,5	1,1	Високий рівень

Такий показник свідчить про продуктивну мотивацію з високим рівнем пізнавальної мотивації учіння та позитивним емоційним ставленням до нього, ці учні із задоволенням відвідують заняття і у них домінує власна мотивація у навчанні музики.

На діаграмі нижче наочно представлені відсоткові співвідношення рівнів загальної мотивації нашої вибірки (Рис 2.1).

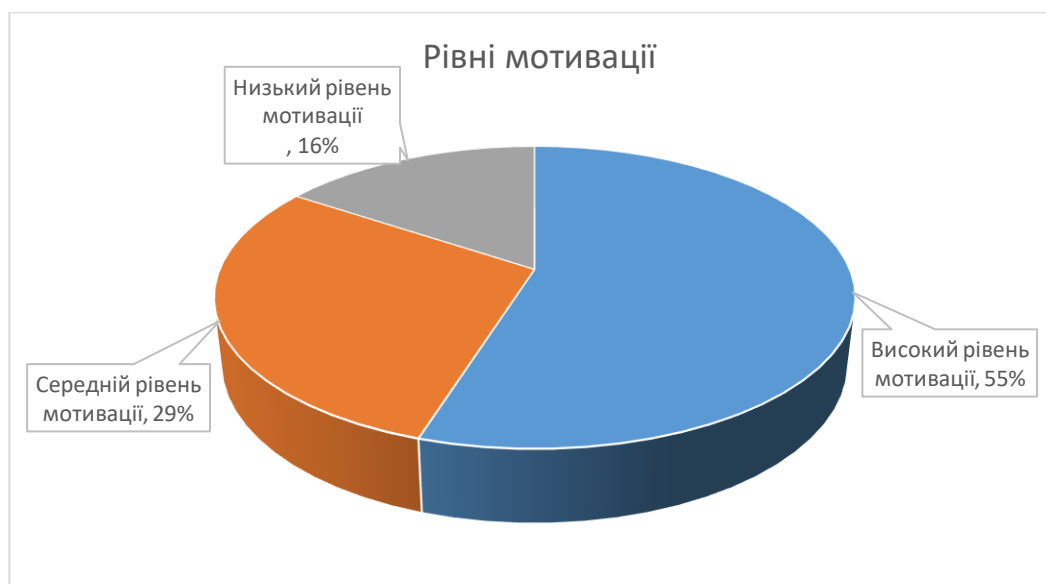

Рис. 2.1. Загальна мотивація учнів

Учні із середнім рівнем мотивації (29% респондентів) часом можуть потребувати додаткової стимуляції з боку викладача та батьків, однак також показують позитивне ставлення до занять і бажання опанувати навички за змістом спеціальності.

Найменша кількість респондентів 16% мають показники ззовні вмотивованої навчальної діяльності, це може говорити про те, що ці навички

або знання у сфері музичного мистецтва не є метою цих учнів, вони можуть бути відчужені від процесу пізнання. Досліджувані освітні музичні програми не є внутрішньо прийнятими, внутрішньо мотивованими у цих учнів.

Зміст навчальних предметів не є для учня особистісною цінністю. Це може говорити про те, що учень відвідує заняття на вимогу батьків, викладача, або інших значущих людей, мабуть, має труднощі в оволодінні предметів або у взаємовідносинах з викладачем знання у цій галузі не є метою учневі. Тепер розглянемо докладний результат за кожною шкалою опитувальника (Табл. 2.4):

Таблиця 2.4

Результати опитування

Шкали		Низькі бали		Середні бали		Високі бали	
Назва	Макс. бал	%	чол.	%	чол.	%	чол.
Цінність знань	8	0-25 %	5	30-70 %	24	75-100 %	22
Самостійність у виді діяльності	6	0-25 %	13	30-70 %	21	75-100 %	17
Пасивність	6	0-25 %	41	30-70 %	7	75-100 %	3
Труднощі вивчення виду діяльності	2	0-25 %	23	30-70 %	14	75-100 %	14
Інтерес	6	0-25 %	13	30-70 %	14	75-100 %	24
Негативне ставлення до занять	6	0-25 %	30	30-70 %	17	75-100 %	4
Негативне ставлення до виду діяльності	6	0-25 %	39	30-70 %	8	75-100 %	4

Відсоткове співвідношення кількості досліджуваних, які отримали високий, середній та низький бал за кожною шкалою подане у Табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Відсоткове співвідношення кількості опитаних

Шкала	Низький	Середній	Високий
Цінність знань	9,9%	47%	43,1%
Самостійність у виді діяльності	25,4%	41,3%	33,3%
Пасивність	80,3%	13,7%	6 %
Труднощі вивчення виду діяльності	45%	27,6%	27,4%
Інтерес	25,4%	27,4%	47,2%
Негативне ставлення до занять	58%	33,3%	8,7 %
Негативне ставлення до виду діяльності	76,4%	15,8 %	7,8%

Аналізуючи дані нашої вибірки за даною методикою ми бачимо, що переважають високі показники за шкалами: Цінність знань, Інтерес. Середні показники переважно за шкалами: Самостійність у виді діяльності, Труднощі у вивченні виду діяльності. Низькі показники переважають за шкалами: Пасивність, Негативне ставлення до занять, Негативне ставлення до виду діяльності.

Застосування Методики діагностики мотивації учіння та емоційного ставлення до навчання [7] представлене у Табл. 2.6, 2.7, де означені рівні за шкалами Пізнавальної активності, Тривожності та Гніву, як індивідуальних особливостей та загальної кількості учнів, які можуть здійснювати суттєвий вплив на ефективність мотивації до навчання.

Таблиця 2.6

Розподіл рівнів за шкалами Методики діагностики мотивації учіння та емоційного ставлення до навчання

Шкала	Середній бал	Стандартне відхилення	Нормативні значення	
			Дівчатка	Хлопчики
Пізнавальна активність	27,4	$\approx 3,9$	23,5	24,5
Тривога	23,2	$\approx 3,2$	23	20
Гнів	20,2	$\approx 4,2$	17	16

Таблиця 2.7

Розподіл за кількістю осіб за шкалами Методики діагностики мотивації учіння та емоційного ставлення до навчання

Шкала	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Пізнавальна активність	28	16	6
Тривога	17	20	14
Гнів	22	20	8

Кількісні співвідношення за результатами Методики діагностики мотивації учіння та емоційного ставлення до навчання у цій вибірці представимо наочно на наступних діаграмах Рис, 2.2, 2.3, 2.4).

Рис. 2.2. Результати Методики діагностики мотивації учіння та емоційного ставлення до навчання за шкалою Пізнавальна активність

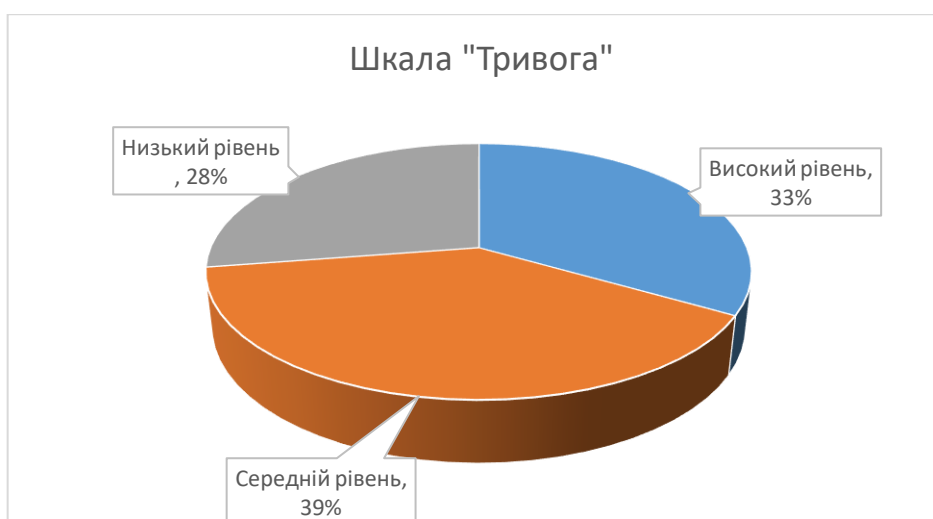

Рис. 2.3. Результати Методики діагностики мотивації учіння та емоційного ставлення до навчання за шкалою Тривога

Рис. 2.4. Результати Методики діагностики мотивації учіння та емоційного ставлення до навчання за шкалою Гнів

Розглянемо значущі кореляційні зв'язки між результатами описаних методик, а також як додаткові показники візьмемо середній бал з предметів, що вивчаються: *спеціальний інструмент; теорія музики; додатковий інструмент*.

У дослідженні застосовувався непараметричний метод Коефіцієнт рангової кореляції r-Спірмена (застосовується для дослідження кореляційного взаємозв'язку між двома ранговими змінними) для виявлення взаємозв'язків показників за шкалами: Цінність знань, Самостійність в виді діяльності, Пасивність, Складність вивчення виду діяльності, Інтерес, Негативне ставлення до занять, Негативне ставлення до виду діяльності, Загальна мотивація, Пізнавальна активність, Тривожність, Гнів, Середній бал за фахом, Середній бал з теорії, середній бал за додатковим інструментом.

На даному рисунку представлена кореляційна плеяда із зазначенням виявленого взаємозв'язку досліджуваних компонентів, Рис. 2.5:

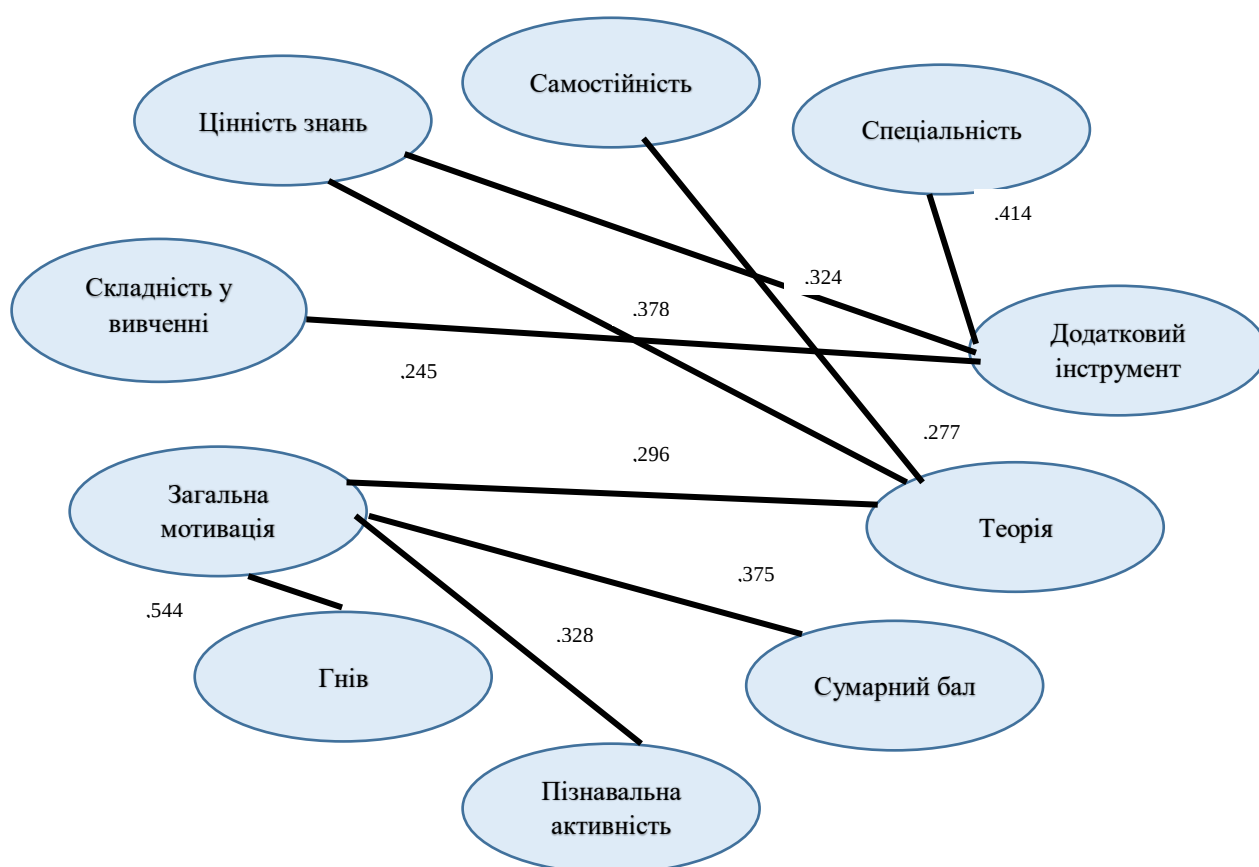

Рис. 2.5. Кореляційна плеяда з означенням виявленого взаємозв'язку досліджуваних компонентів

Виходячи з вище представленої кореляційної плеяди, ми можемо стверджувати, що існує статистично значущий позитивний зв'язок між чинником успішності за спеціальністю та додаткового інструменту, тобто діти, які найбільш успішно проявляють себе за своїм основним інструментом, мають більш високий результат і в класі додаткового інструменту.

Такі учні вміло інтегрують отримані за фахом навички з навичками за додатковим інструментом, тобто відбувається синтез цих моделей, що призводить до успішнішого результату в навчанні.

Вміння розуміти специфіку гри не тільки на своєму інструменті дозволяє більш ефективно взаємодіяти в ансамблі, виходити за рамки розуміння та прийомів лише свого інструменту, розвиває нові шляхи мислення, розширює його рамки та допомагає успішно реалізовуватися у цій сфері діяльності.

Також показники щодо додаткового інструменту пов'язані з показниками цінності знань, чим вище виражена цінність знань у дитини, тим краще вона навчається в класі додаткового інструменту та класі теорії музики-виходячи з даних таблиці, кореляція фактора цінності знань не тільки з додатковим інструментом, але також і з високою оцінкою теорії.

Загальна мотивація за Методикою діагностики спрямованості навчальної мотивації позитивно пов'язана з пізнавальною активністю, високою оцінкою з теорії, сумарним балом за Методикою діагностики мотивації учіння та емоційного ставлення до навчання і так само негативно корелює з гнівом.

Успішність у класі теорії пов'язана з самостійністю та вираженістю за шкалою цінності знань.

Для перевірки гіпотези про існування взаємозв'язку особистісних особливостей та мотивації до навчання музиці звернемося до кореляцій за результатами методики Кеттелла.

Результати кореляційного аналізу показали взаємозв'язок результатів за шкалою Інтерес (Методика діагностики спрямованості навчальної мотивації) та деякими факторами опитувальника Кеттелла, а саме (Рис. 2.6):

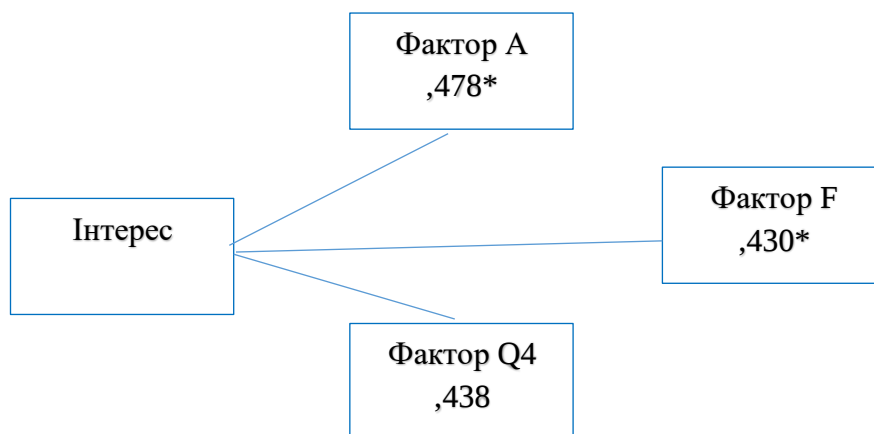

Рис. 2.6. Взаємозв'язок результатів за шкалою інтересів

Виходячи з даної корелограми ми бачимо, що Афектотимія (А) і Сургенсія (F) мають прямий зв'язок з інтересом до занять музикою, а в свою чергу показники за фактором Q4 мають зворотний зв'язок з інтересом, тобто випробувані з більш вираженою фрустрованістю, напруженістю, дратівливістю, навпаки, відчувають менший інтерес до занять.

Також було виявлено позитивну кореляцію результатів шкали Негативне відношення до занять з фактором Q4 (розслаблений/ напружений) та негативна кореляція за факторами А (шизотимія/афектотимія), С (слабкість/сила «Я»), О (гіпертимія/ гіпотимія), Q3 (імпульсивність/контроль бажань) (Рис. 2.7).

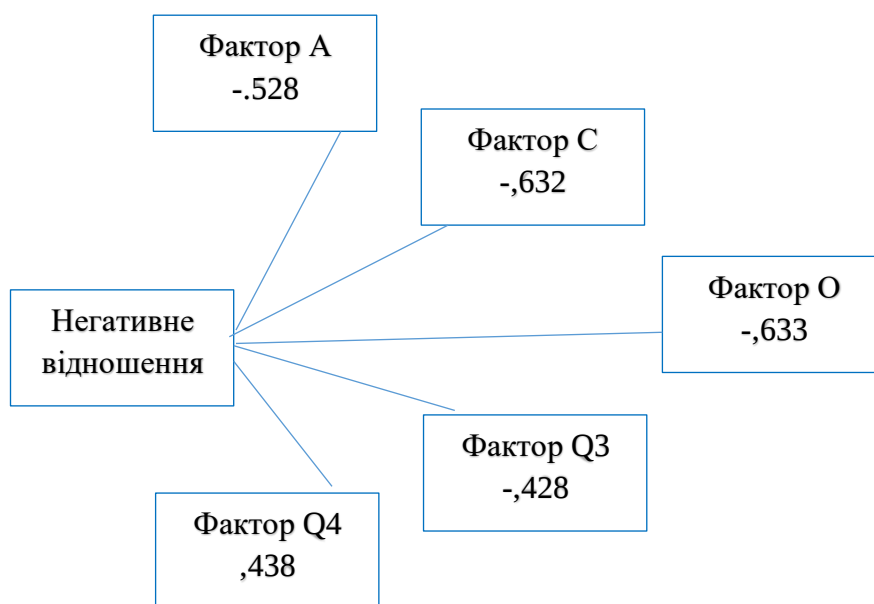

Рис. 2.7. Кореляція результатів

Це говорить про те, що досліджувані, які набрали найвищий бал за шкалою негативного відношення, мають найнижчий бал за перерахованими

факторами, зокрема низький бал за факторами А, С, Q3 означає, що для них може бути характерна менша вираженість афектотимії – гнучкості, емоційності, експресивності; емоційної стійкості, сталості інтересів; найвищого самоконтролю.

Низькі бали за цими шкалами можуть свідчити про слабку здатність спрямувати енергію в конструктивне русло, нестійкість інтересів, нетерплячість і підвищену збудливість. Проте, невисокі бали за фактором О можуть говорити про такі якості, як гіпертимія, оптимістичність, впевненість, життєрадісність. Низька вираженість фактора Низька вираженість фактора О характерна для спокійних дітей, які рідко засмучуються.

Прямий зв'язок з фактором Q4 говорить про більшу напруженість і фрустрованість при вираженості негативного ставлення до занять. У поведінці таких дітей переважає імпульсивність, нервова напруга, емоційна нестійкість.

Також при аналізі даних було виявлено виражений прямий взаємозв'язок Пасивності (Методики діагностики спрямованості навчальної мотивації) та Фактором D (447) Такий показник можна пояснити тим, що діти з високою оцінкою за цим фактором погано володіють собою, виявляють підвищену збудливість, відволікання, недостатню концентрацію уваги, як наслідок їм важко займатися рутинною самостійною роботою, відточуванням технічно складних вправ або окремих місць без контролю педагога.

Проаналізувавши вищеописані дані можна зробити висновок, що інтерес до даного виду діяльності може бути пов'язаний деякими особливостями особистості, такими як:

1. (A+) Доброзичливість, лабільність, схильність до афективних переживань, багатство і яскравість емоційних проявів, довірливість, відкритість, м'якосердечність.
2. (F+) Сургенсія, легковажність, безтурботність, гнучкість, схильність до ризику, активність та енергійність.
3. (Q4-) Розслабленість, спокійне ставлення до удач та невдач, вміння знаходити задоволення у будь-якому стані справ.

4. (C+) Наполегливість, сталість інтересів.
5. (Q3+) Високий самоконтроль поведінки.
6. (O+) Гіпотимія, ранимість, чутливість до зауважень, схильність до роздумів, боязкість, невротичність.
7. Висока пізнавальна активність.
8. Низький рівень гніву.

Таким чином, у ході проведеного нами дослідження можна підтвердити всі гіпотетичні передбачення, які ми висунули у підрозділі 2.1:

1. *Існує взаємозв'язок особистісних особливостей дитини та її мотивації до навчання музиці:* існує прямий зв'язок між особистісними факторами: А/ Відкритість; F/ Безпечність; С/ Постійність інтересів; О/ Ранимість; і мотивацією дитини до навчання музиці.

Існує зворотний зв'язок за фактором Q4/Розслабленість; та мотивацією дитини

Результати дослідження свідчать, що високі показники за такими факторами, як А, С, F, Q3, О пов'язані з вищим рівнем мотивації, це говорить про те, що рівень мотивації учнів корелює зі своїми особистісними особливостями.

2. *Існує зв'язок між гнівом і мотивацією навчання музиці:* Дослідження підтверджує, що чим вища вираженість гніву в учнів, тим нижча їхня мотивація до навчання. Низький рівень мотивації пов'язаний із високим рівнем гніву.

3. *Існує зв'язок між пізнавальною активністю, цінністю знань та мотивацією:* Робота також підтверджує, що чим вище цінність знань у учнів, тим вище їх пізнавальна активність. Це відображається у позитивній кореляції між цінністю знань та успішністю у навчанні музиці.

Таким чином, дослідження підтверджує всі три гіпотези про взаємозв'язок особистісних особливостей, гніву, пізнавальної активності та мотивації до навчання музиці.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз сучасних психологічних досліджень дає підстави стверджувати, що мотивацію доцільно розглядати як внутрішню детермінанту поведінки та діяльності людини, яка водночас перебуває під впливом зовнішніх чинників та умов соціального середовища. Незважаючи на значущість зовнішніх стимулів, мотиваційний процес залишається переважно внутрішнім явищем, що формується в межах психіки індивіда. При цьому, коли йдеться про так звану зовнішню мотивацію, коректніше говорити про зовнішній вплив на особистість і опосередкований через нього вплив на мотиваційний процес. Мотивацію слід розглядати як динамічний психічний процес, що супроводжує формування мотиву, який проходить через низку стадій та етапів і є результатом взаємодії як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Особливе значення у формуванні мотивації мають індивідуально-типологічні властивості особистості. Саме вони визначають швидкість виникнення потреби, силу та характер реакції на зовнішні подразники, а також емоційний спектр переживань, що супроводжують мотиваційний процес. Як свідчать психологічні спостереження, схильність до відчуття задоволення чи розчарування, образи чи радості, а також здатність до тривалої зосередженості на меті значною мірою зумовлені особистісними особливостями людини.

Таким чином, мотивація є складною багаторівневою психічною системою, яка поєднує усвідомлені і неусвідомлені компоненти, інтегрує минулий досвід, емоційний стан та соціальні очікування, що в сукупності забезпечують спонукання до дії та підтримання активності особистості.

На основі проведеного емпіричного дослідження про взаємозв'язок мотивації та особистісних особливостей учнів музичної школи було виявлено, що у музичних класах створення мотивації до вивчення музики потребує певних умов: навчання і занурення в нові знання в сфері музики допомагають підвищити рівень інтересу учнів; розвиток музичних умінь і здібностей, заснований на діяльності, спрямованій на саморозвиток; культивування

особистісних якостей, стилів поведінки та позитивного настрою, що є результатом процесу самовиховання. Ці елементи взаємодіють для підтримки та зміцнення бажання учнів навчатися та розвиватися у музичному середовищі.

У музичних школах мотивація учнів сильно залежить від рис їх особистості, які включають різні аспекти: емоційне сприйняття і реакція на музичні процеси; особисті інтереси і потреби в музиці; впевненість в собі і оцінка своїх музичних навичок; прагнення до особистісному і професійному зростання в області музики; цілепокладання та прагнення до досягнення конкретних результатів у музичній освіті.

Ці характеристики створюють основу для формування відношення до навчання та сприяють активній участі у музичних заходах.

Дослідження, присвячене аналізу навчальної мотивації серед учнів, які включені у сферу музики, надало можливість зробити висновки про рівень їх мотивації. Було використано діагностичний зріз, що дозволило комплексно оцінити спрямованість навчальної мотивації. У ході емпіричного дослідження виявлено, що більша частина учнів має високу внутрішню мотивацію до вивчення музики. Цей факт підкреслює наявність значного інтересу та позитивного ставлення до навчального процесу, що є свідченням професійного підходу до освіти.

Результати також показали, що є різноманітні рівні мотивації серед учнів, які навчаються музиці. Поряд з тими, хто має високу внутрішню мотивацію, деякі учні задіяли і зовнішню мотивацію, що може свідчити про різні підходи до навчання залежно від особистих та освітніх цілей. Ці висновки підкреслюють значимість індивідуального підходу у навчанні та можливість адаптації навчальних стратегій під специфічні потреби та переваги учнів.

Дослідження розкриває складну природу навчальної мотивації та її різні аспекти, відкриваючи шляхи подальших досліджень у цій галузі. Воно також ставить перед освітніми установами завдання інтеграції ефективніших методик, які сприяють розвитку внутрішньої мотивації, що зрештою може значно підвищити успіхи у музичній освіті.

У рамках комплексного аналізу мотивації, успіхів у навчанні та персональних характеристик учнів виявлені важливі кореляції. Дослідження розширило розуміння не лише про те, як мотивація впливає на навчальні досягнення, а й у тому, які особистісні особливості відіграють роль в академічній успішності. Було встановлено, що додаткові дані, які стосуються середніх балів з різних навчальних дисциплін, надають цінну інформацію для виявлення цих взаємозв'язків.

Дослідження ґрунтувалося на аналізі балів, отриманих учнями у різних спеціалізованих та теоретичних дисциплінах, а також у рамках навчання на додаткових курсах. За допомогою цих даних були вивчені кореляції між успішністю учнів та застосовуваними методиками навчання.

На основі отриманих результатів можна запропонувати розробку індивідуалізованих підходів, щоб стимулювати мотивацію серед учнів із різними потребами та рівнями включеності й оновлення освітніх технік та запровадження нових підходів, адаптованих під індивідуальні особливості учнів.

Це створить оптимальні умови для їхнього подальшого навчання та комплексного розвитку, що, безумовно, підвищить загальний рівень успішності та мотивації серед учнів.

Результати дослідження дозволяють удосконалити систему психолого-педагогічного супроводу дітей, які здобувають додаткову музичну освіту, враховуючи особливості їхніх мотиваційних установок, потреб та інтересів. Це сприятиме формуванню позитивного емоційного ставлення до навчання, розвитку творчих здібностей, підвищенню самооцінки та впевненості у власних силах, що є важливими чинниками особистісного становлення.

Таким чином, узагальнення теоретичних концепцій і емпіричних досліджень дозволило сформулювати цілісне уявлення про багаторівневий характер мотиваційної сфери, особливості її формування та функціонування в умовах музичної освітньої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонов М. Теоретичні напрацювання щодо мотивації. *Вчені записки Університету «КРОК»*. Вип. 3(75). 2024. С. 295–302. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-75-295-302>
2. Береза А. Формування мотивації на початковому етапі навчання гри на музичному інструменті. *Молодь і ринок*. 2010. № 5. С. 77-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2010_5_18
3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
4. Вірна Ж. П. Організація життя позитивної особистості: конструктивна прогностика та професійна успішність. *Наука і освіта*. 2014. № 9. С. 65-71.
5. Григор'єва В. В. Музична психологія : навч. посіб. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2019. 172 с.
6. Дацун О. Розвиток музичних здібностей у дітей в умовах закладів позашкільної освіти. *Вісник НАУ. Серія: Педагогіка. Психологія*. 2023. 2(23). С. 120-127. URL: <file:///Downloads/Дацун.pdf>
7. Дзюбко Л. В., Гриценко Л. Діагностика навчальної мотивації : збірник методик. Київ: Шк. Світ, 2011. 128 с.
8. Дубровська, Л., Горянська, А., Пісоцький, В., Король, В. Формування мотивації до навчання в учнів початкової школи засобами нетрадиційних форм уроків. *Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки"*; (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). 2025. (1), 64-73. URL: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2025-PP-1-64-73>
9. Жога Р., Кригін О., Мельниченко М. До питання формування професійної мотивації у майбутніх учителів музичного мистецтва. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 12(30). С. 693-703. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-12\(30\)-693-703](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-12(30)-693-703) URL: https://www.researchgate.net/publication/388728919_Do_pitanna_formuvanna_pr_ofesijnoi_motivacii_u_majbutnih_uciteliv_muzicnogo_mistectva

- 10.Задорожна А. С. Теоретичний аналіз проблеми самоактуалізації особистості у психологічних наукових підходах. *Науковий вісник ХДУ Серія Психологічні науки*. 2024. № 3. С. 30- 37. URL: [DOI 10.32999/ksu2312-3206/2024-3-4](https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2024-3-4)
- 11.Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#top>
- 12.Занюк С.С. Психологія мотивації : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2002. 304 с.
- 13.Іллін Є. П. Мотивація і мотиви. Серія: (Сходи психології). Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2013. 512 с.
- 14.Карпенко З. Аксіологічна психологія особистості: монографія. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. 720 с.
- 15.Костюк Г. С. Психологічні проблеми навчання і виховання школярів. Київ: Рад. школа, 1989. 368 с.
- 16.Кереш О. Мотиваційна сфера особистості: теоретичні аспекти. *Журнал психології*. 2019. Вип. 25(2). С. 45-60.
- 17.Климчук В. О. Чинники та показники розвитку внутрішньої мотивації творчості. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. / за ред. Максименка С.Д. Київ, 2002. №4. С. 130-134.
- 18.Коваленко, І. Розвиток мотиваційної сфери особистості: емпіричне дослідження. *Психологічні дослідження*. 17(4), 2018. С. 112-125.
- 19.Корінецький П.А., Белавіна Т.І. Еволюція психологічних підходів до мотивації: від стародавніх поглядів до ранніх теорій мотивації. *Габітус. Науковий журнал. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій : Видавничий дім «Гельветика»*, 2024. Вип. 68. С. 34 – 42. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2024/68-2024/7.pdf>
- 20.Лавринюк О., Кириченко В. Мотивація до навчальної діяльності: аналіз сучасних теорій. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2023. № 1. С. 34- 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-2023-1-6>

- 21.Ланчинська С.В. Формування мотивації на початковому етапі навчання в ДМШ. 2020. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-motivaciy-na-pochatkovomu-etapi-navchannya-v-dmsh-197015.html>
- 22.Ліпська С. Мотивація до музичного навчання учнів мистецької школи в умовах викликів сьогодення. *Теорія та практика мистецької освіти у цивілізаційних викликах сьогодення : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції : збірник / ДДПУ ім. І. Франка, ТНПУ ім. В. Гнатюка, Ун-т ім. Яна Кохановського (Польща) та ін. ; ред.-упоряд.: З. Гнатів, Т. Медвідь. Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка. 2023. С. 348-354. URL: <http://ir.dspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1925/1/Збірник%20конф.-349-355.pdf>*
- 23.Микитюк С. О., Микитюк С. С. Мотивація початкової діяльності як ресурс освітнього процесу. *Збірник наукових праць Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. 2021. № 76. Т.2. С. 121–126.*
- 24.Михайличенко О. В. Особливості виявлення та розвитку музичної обдарованості дітей дошкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості № 1 (96) / I квартал / 2025. С. 42- 45. DOI: [https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1\(96\)-06](https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1(96)-06)*
- 25.Мухіна Л.М. Особливості мотивації досягнення успіху та уникнення невдач у студентському колективі. *Габітус. Вип. 58. 2024. С. 93- 97. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.58.14>*
- 26.Максименко С.Д. Структура особистості: теоретико-методологічний аспект дослідження. *Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. Нора-прінт, 2004. Вип. 24. С. 3-15.*
- 27.Повякель Н. І. Психологія творчості: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2010. 288 с.
- 28.Павелків Р. В. Рефлексія як механізм формування індивідуальної свідомості та діяльності особистості. *Вісник післядипломної освіти : зб. наук. праць. 2019. № 8(37). С. 84–98.*

29. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства : монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін. ; за ред. Н. В. Пророк. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723282/1/Психол_діагност_мотивації.pdf
30. Самойленко О. В. Створення ефективного мотиваційного середовища закладу освіти. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2024. № 2. С. 154- 162. URL: DOI [10.31654/2663-4902-2024-PP-2-154-162](https://doi.org/10.31654/2663-4902-2024-PP-2-154-162)
31. Сергеева Л.М., Просіна О.В., Ілляхова М.В. Творчість як фактор мотивації досягнень: навчальний посібник. Біла Церква, ТОВ «Білоцерківдрук». 2023. 124 с. URL: https://mehovschic.ptu.org.ua/wp-content/uploads/ZMINA_2.0_Посібник_Толока_Резиденція_PDF.pdf
32. Серьожнікова Р.К. Мотивація діяльності. Потреби як основа діяльності. Київ: Освіта, 2003. С. 66-73.
33. Сич В.М. Соціально-психологічні особливості мотивації професійного вдосконалення спеціалістів відділів освіти: Автореферат дисертації кандидата психологічних наук. Київ, 2005. 17 с.
34. Скрипник А.Ю., Михайлик А.О. Психологічна мотивація до навчання як педагогічний засіб: історіографія питання. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука*. 2024. № 1. С. 73-78. DOI: [10.32782/3041-1351/2024-1-11](https://doi.org/10.32782/3041-1351/2024-1-11)
35. Слободяник Н.В. Стресостійкість як психологічний ресурс особистості в ситуації змін. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. Том 35 (74) № 4 2024. С. 91- 95. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.4/14>
36. Совік Т. Реалізація steam-підходу в музичному освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2025. Том 105. №1. С. 1-17. DOI: [10.33407/itlt.v105i1.5807](https://doi.org/10.33407/itlt.v105i1.5807)
37. Татенко В. Методологія суб'єктно-вчинкового підходу: соціально-психологічний вимір: монографія. Київ : Міленіум, 2017. 184 с.

38. Уніят С. Секрети твого успіху. Тернопіль: Підручники і посібники. 1998. С. 124.
39. Хоменко Л. Формування мотивації до музично-педагогічної діяльності як умова фахової підготовки студентів педагогічних коледжів. С. 117- 122. URL:
<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/21130/Khomenko%20L.pdf?sequence=1>
40. Цюй Ге. Мотивація майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності: змістова структура. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2022. Вип. 28. С. 108-115. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2022.28.15>
41. Чабанюк Н.І. Основні детермінанти розвитку мотивації. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. 2010. Т. XII. Ч. 6. С. 376–384.
42. Чжуан Гуань Методика формування творчої активності учнів початкової школи в процесі навчально-музичної діяльності. Автореферат дисертації ... канд. пед. наук, 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. Київ. 2017. 25 с. URL:
https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/avtoref/D_26.053.08/aref_Chuang_Guan.pdf
43. Baumeister, R. F. Ego depletion and self-control failure: An energy model of the self's executive function. *Self and Identity*. № 1(2). 2002. 129–136. URL:
<https://doi.org/10.1080/152988602317319302>
44. Lester D, Hvezda J, Sullivan S, Plourde R. Maslow's hierarchy of needs and psychological health. *J Gen Psychol*. 1983;109(1):83-85. URL:
DOI: [10.1080/00221309.1983.9711513](https://doi.org/10.1080/00221309.1983.9711513)
45. McClelland David C. Human motivation. Cambridge; New York : Cambridge University Press. 1987. 663 p.
46. McClelland, David C. and Eric W Johnson. Learning to Achieve. Glenview, Illinois: Scotti. Foresman & Co., 1984.

47. Nuttin J. Motivation, planning, and action. A relational theory of behavior dynamics: Transl. – Leuven: Leuven University Press; Hills. (NJ): Erlbaum, 1984. 251 p.
48. Skinner Burrhus Frederik The School of the Future. Recent Issues in the Analysis of Behavior. 1989.
49. Taormina RJ, Gao JH. Maslow and the motivation hierarchy: Measuring satisfaction of the needs, Am J Psychol. 2013;126(2):155-77. URL: DOI:[10.5406/amerjpsyc.126.2.0155](https://doi.org/10.5406/amerjpsyc.126.2.0155)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

КОРЕЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ

Таблиця А.1 - Кореляція

			samost	pass	trudnost	a	b	c	d	e	f	G	h	i	o	q3	q4
ро Спірмена	samost	Коефіцієнт кореляції	1,000	-,228	-,169	,449 *	,220	,334	,002	,106	,303	,353	,214	,084	-,197	,098	-,415 *
		Знч. (2 сторін)	.	,107	,234	,028	,301	,110	,993	,623	,150	,091	,315	,695	,357	,649	,044
		N	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	pass	Коефіцієнт кореляції	-,228	1,000	,278 *	-,160	,060	-,012	,447 *	,055	,068	-,341	-,045	,245	,003	,010	,468 *
		Знч. (2 сторін)	,107	.	,048	,457	,781	,956	,028	,800	,753	,103	,834	,248	,991	,964	,021
		N	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	trudnost	Коефіцієнт кореляції	-,169	,278 *	1,000	-,326	-,067	-,421 *	,265	-,208	-,168	-,307	,171	,254	,022	,198	407 *
		Знч. (2 сторін)	,234	,048	.	,120	,756	,041	,212	,331	,433	,144	,423	,232	,919	,353	,048
		N	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	a	Коефіцієнт кореляції	,449 *	-,160	-,326	1,000	,536 **	,630 **	-,164	,410 *	,492 *	,466 *	,368	,455 *	-,158	,218	-,547 **
		Знч. (2 сторін)	,028	,457	,120	.	,007	,001	,445	,047	,015	,022	,077	,026	,460	,306	,006
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	b	Коефіцієнт кореляції	,220	,060	-,067	,536 **	1,000	,237	-,064	,032	,469 *	,247	,220	,384	,104	,249	-,515 *
		Знч. (2 сторін)	,301	,781	,756	,007	.	,265	,767	,882	,021	,244	,301	,064	,628	,241	,010
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	c	Коефіцієнт кореляції	,334	-,012	-,421 *	,630 **	,237	1,000	-,195	,376	,238	,528 **	,112	,278	-,071	,291	-,232
		Знч. (2 сторін)	,110	,956	,041	,001	,265	.	,361	,070	,263	,008	,603	,188	,740	,167	,275
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	d	Коефіцієнт кореляції	,002	,447 *	,265	-,164	-,064	-,195	1,000	,279	,304	-,324	,457 *	,193	-,242	-,358	,306
		Знч. (2 сторін)	,993	,028	,212	,445	,767	,361	.	,186	,149	,122	,025	,365	,254	,086	,145

	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
e	Коефіцієнт кореляції	,106	,055	-,208	,410 *	,032	,376	,279	1,000	,614 **	-,168	402	-,072	-,601 **	-,108	-,104
	Знч. (2 сторін)	,623	,800	,331	,047	,882	,070	,186	.	,001	,434	,051	,737	,002	,615	,629
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
f	Коефіцієнт кореляції	,303	,068	-,168	,492 *	,469 *	,238	,304	,614 **	1,000	,001	,503 *	,122	-,463 *	,158	-,185
	Знч. (2 сторін)	,150	,753	,433	,015	,021	,263	,149	,001	.	,997	,012	,569	,023	,460	,387
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
g	Коефіцієнт кореляції	,353	-,341	-,307	,466 *	,247	,528 **	-,324	-,168	,001	1,000	,135	,295	,094	403	-,274
	Знч. (2 сторін)	,091	,103	,144	,022	,244	,008	,122	,434	,997	.	,530	,162	,661	,051	,194
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
h	Коефіцієнт кореляції	,214	-,045	,171	,368	,220	,112	,457 *	402	,503 *	,135	1,000	,211	-,523 **	,212	-,243
	Знч. (2 сторін)	,315	,834	,423	,077	,301	,603	,025	,051	,012	,530	.	,323	,009	,320	,252
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
i	Коефіцієнт кореляції	,084	,245	,254	,455 *	,384	,278	,193	-,072	,122	,295	,211	1,000	,366	,204	-,139
	Знч. (2 сторін)	,695	,248	,232	,026	,064	,188	,365	,737	,569	,162	,323	.	,079	,338	,518
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
o	Коефіцієнт кореляції	-,197	,003	,022	-,158	,104	-,071	-,242	-,601 **	-,463 *	,094	-,523 **	,366	1,000	-,070	-,005
	Знч. (2 сторін)	,357	,991	,919	,460	,628	,740	,254	,002	,023	,661	,009	,079	.	,745	,980
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
q3	Коефіцієнт кореляції	,098	,010	,198	,218	,249	,291	-,358	-,108	,158	403	,212	,204	-,070	1,000	-,046
	Знч. (2 сторін)	,649	,964	,353	,306	,241	,167	,086	,615	,460	,051	,320	,338	,745	.	,831
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
q4	Коефіцієнт кореляції	-,415 *	,468 *	407 *	-,547 **	-,515 *	-,232	,306	-,104	-,185	-,274	-,243	-,139	-,005	-,046	1,000
	Знч. (2 сторін)	,044	,021	,048	,006	,010	,275	,145	,629	,387	,194	,252	,518	,980	,831	.
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24

*. Кореляція значуща на рівні 0.05 (2- стороння).

**. Кореляція значуща на рівні 0.01 (2- стороння).

Таблиця А.2 - Кореляція

		Кореляції															
		interes	negatzn	negatdeiat	a	b	c	d	e	f	g	h	i	o	q3	q4	
ро Спірмена	interes	Коефіцієнт кореляції	1,000	-,468 **	-,228	,478 *	,233	,186	-,326	,104	,430 *	,249	,281	,216	-,070	,339	-,429 *
		Знч. (2 сторін)	.	,001	,107	,018	,274	,384	,119	,628	,036	,240	,184	,310	,744	,105	,037
		N	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	negatzn	Коефіцієнт кореляції	-,468 **	1,000	,264	-,528 **	-,144	-,632 **	,293	-,011	-,026	-,633 **	-,375	-,251	,007	-,428 *	,438 *
		Знч. (2 сторін)	,001	.	,061	,008	,501	,001	,164	,958	905	,001	,071	,236	,975	,037	,032
		N	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	negatdeiat	Коефіцієнт кореляції	-,228	,264	1,000	-,072	,062	-,029	-,425 *	-,041	-,012	-,068	-,204	-,194	-,210	,284	,197
		Знч. (2 сторін)	,107	,061	.	,738	,773	,894	,039	,849	,954	,752	,339	,364	,324	,178	,357
		N	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	a	Коефіцієнт кореляції	,478 *	-,528 **	-,072	1,000	,536 **	,630 **	-,164	,410 *	,492 *	,466 *	,368	,455 *	-,158	,218	-,547 **
		Знч. (2 сторін)	,018	,008	,738	.	,007	,001	,445	,047	,015	,022	,077	,026	,460	,306	,006
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	b	Коефіцієнт кореляції	,233	-,144	,062	,536 **	1,000	,237	-,064	,032	,469 *	,247	,220	,384	,104	,249	-,515 *
		Знч. (2 сторін)	,274	,501	,773	,007	.	,265	,767	,882	,021	,244	,301	,064	,628	,241	,010
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	c	Коефіцієнт кореляції	,186	-,632 **	-,029	,630 **	,237	1,000	-,195	,376	,238	,528 **	,112	,278	-,071	,291	-,232
		Знч. (2 сторін)	,384	,001	,894	,001	,265	.	,361	,070	,263	,008	,603	,188	,740	,167	,275
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	d	Коефіцієнт кореляції	-,326	,293	-,425 *	-,164	-,064	-,195	1,000	,279	,304	-,324	,457 *	,193	-,242	-,358	,306
		Знч. (2 сторін)	,119	,164	,039	,445	,767	,361	.	,186	,149	,122	,025	,365	,254	,086	,145
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	e	Коефіцієнт кореляції	,104	-,011	-,041	,410 *	,032	,376	,279	1,000	,614 **	-,168	402	-,072	-,601 **	-,108	-,104

	Знч. (2 сторін)	,628	,958	,849	,047	,882	,070	,186	.	,001	,434	,051	,737	,002	,615	,629
		24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
f	Коефіцієнт кореляції	,430 *	-,026	-,012	,492 *	,469 *	,238	,304	,614 **	1,000	,001	,503 *	,122	-,463 *	,158	-,185
	Знч. (2 сторін)	,036	905	,954	,015	,021	,263	,149	,001	.	,997	,012	,569	,023	,460	,387
g	Знч. (2 сторін)	,036	905	,954	,015	,021	,263	,149	,001	.	,997	,012	,569	,023	,460	,387
	Коефіцієнт кореляції	,249	-,633 **	-,068	,466 *	,247	,528 **	-,324	-,168	,001	1,000	,135	,295	,094	403	-,274
h	Знч. (2 сторін)	,240	,001	,752	,022	,244	,008	,122	,434	,997	.	,530	,162	,661	,051	,194
	Коефіцієнт кореляції	,281	-,375	-,204	,368	,220	,112	,457 *	402	,503 *	,135	1,000	,211	-,523 **	,212	-,243
i	Знч. (2 сторін)	,184	,071	,339	,077	,301	,603	,025	,051	,012	,530	.	,323	,009	,320	,252
	Коефіцієнт кореляції	,216	-,251	-,194	,455 *	,384	,278	,193	-,072	,122	,295	,211	1,000	,366	,204	-,139
o	Знч. (2 сторін)	,310	,236	,364	,026	,064	,188	,365	,737	,569	,162	,323	.	,079	,338	,518
	Коефіцієнт кореляції	-,070	,007	-,210	-,158	,104	-,071	-,242	-,601 **	-,463 *	,094	-,523 **	,366	1,000	-,070	-,005
q3	Знч. (2 сторін)	,744	,975	,324	,460	,628	,740	,254	,002	,023	,661	,009	,079	.	,745	,980
	Коефіцієнт кореляції	,339	-,428 *	,284	,218	,249	,291	-,358	-,108	,158	403	,212	,204	-,070	1,000	-,046
q4	Знч. (2 сторін)	,105	,037	,178	,306	,241	,167	,086	,615	,460	,051	,320	,338	,745	.	,831
	Коефіцієнт кореляції	-,429 *	,438 *	,197	-,547 **	-,515 *	-,232	,306	-,104	-,185	-,274	-,243	-,139	-,005	-,046	1,000
	Знч. (2 сторін)	,037	,032	,357	,006	,010	,275	,145	,629	,387	,194	,252	,518	,980	,831	.
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24

** . Кореляція значуща на рівні 0.01 (2- стороння).

* . Кореляція значуща на рівні 0.05 (2- стороння).

Таблиця А.3 - Кореляція

		Кореляції																
		pozakt	motdost	trev	gnev	a	b	c	d	e	f	g	h	i	o	q3	q4	
по Спірмена	pozakt	Коефіцієнт кореляції	1,000	,463 **	- ,260	- ,148	,210	,127	,252	- ,107	,026	,164	,066	,167	,059	,054	- ,077	- ,331
		Знч. (2 сторін)	.	,001	,066	,300	,324	,553	,236	,619	904	,443	,758	,435	,783	,803	,722	,114
		N	51	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	motdost	Коефіцієнт кореляції	,463 **	1,000	- ,337 *	- ,252	,151	- ,138	,175	- ,425 *	,184	,181	,211	- ,030	- ,310	- ,187	,274	- ,221
		Знч. (2 сторін)	,001	.	,016	,075	,481	,519	,413	,038	,390	,397	,322	,889	,141	,383	,195	,299
		N	51	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	trev	Коефіцієнт кореляції	- ,260	- ,337 *	1,000	,014	- ,312	- ,281	- ,120	,066	- ,350	- ,540 **	- ,050	- ,474 *	,012	,338	- ,485 *	,305
		Знч. (2 сторін)	,066	,016	.	,924	,138	,184	,577	,758	,093	,006	,818	,019	,956	,106	,016	,147
		N	51	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	gnev	Коефіцієнт кореляції	- ,148	- ,252	,014	1,000	- ,248	- ,127	- ,242	,119	,007	- ,042	- ,301	- ,261	- ,271	- ,070	- ,345	,237
		Знч. (2 сторін)	,300	,075	,924	.	,242	,553	,254	,578	,973	,845	,153	,217	,201	,744	,099	,266
		N	51	51	51	51	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	a	Коефіцієнт кореляції	,210	,151	- ,312	- ,248	1,000	,536 **	,630 **	- ,164	,410 *	,492 *	,466 *	,368	,455 *	- ,158	,218	- ,547 **
		Знч. (2 сторін)	,324	,481	,138	,242	.	,007	,001	,445	,047	,015	,022	,077	,026	,460	,306	,006
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	b	Коефіцієнт кореляції	,127	- ,138	- ,281	- ,127	,536 **	1,000	,237	- ,064	,032	,469 *	,247	,220	,384	,104	,249	- ,515 *
		Знч. (2 сторін)	,553	,519	,184	,553	,007	.	,265	,767	,882	,021	,244	,301	,064	,628	,241	,010
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	c	Коефіцієнт кореляції	,252	,175	- ,120	- ,242	,630 **	,237	1,000	- ,195	,376	,238	,528 **	,112	,278	- ,071	,291	- ,232
		Знч. (2 сторін)	,236	,413	,577	,254	,001	,265	.	,361	,070	,263	,008	,603	,188	,740	,167	,275
		N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	d	Коефіцієнт кореляції	- ,107	- ,425 *	,066	,119	- ,164	- ,064	- ,195	1,000	,279	,304	- ,324	,457 *	,193	- ,242	- ,358	,306
		Знч. (2 сторін)	,619	,038	,758	,578	,445	,767	,361	.	,186	,149	,122	,025	,365	,254	,086	,145

	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
e	Коефіцієнт кореляції	,026	,184	-,350	,007	,410 *	,032	,376	,279	1,000	,614 **	-,168	402	-,072	-,601 **	-,108	-,104
	Знч. (2 сторін)	904	,390	,093	,973	,047	,882	,070	,186	.	,001	,434	,051	,737	,002	,615	,629
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
f	Коефіцієнт кореляції	,164	,181	-,540 **	-,042	,492 *	,469 *	,238	,304	,614 **	1,000	,001	,503 *	,122	-,463 *	,158	-,185
	Знч. (2 сторін)	,443	,397	,006	,845	,015	,021	,263	,149	,001	.	,997	,012	,569	,023	,460	,387
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
g	Коефіцієнт кореляції	,066	,211	-,050	-,301	,466 *	,247	,528 **	-,324	-,168	,001	1,000	,135	,295	,094	403	-,274
	Знч. (2 сторін)	,758	,322	,818	,153	,022	,244	,008	,122	,434	,997	.	,530	,162	,661	,051	,194
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
h	Коефіцієнт кореляції	,167	-,030	-,474 *	-,261	,368	,220	,112	,457 *	402	,503 *	,135	1,000	,211	-,523 **	,212	-,243
	Знч. (2 сторін)	,435	,889	,019	,217	,077	,301	,603	,025	,051	,012	,530	.	,323	,009	,320	,252
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
i	Коефіцієнт кореляції	,059	-,310	,012	-,271	,455 *	,384	,278	,193	-,072	,122	,295	,211	1,000	,366	,204	-,139
	Знч. (2 сторін)	,783	,141	,956	,201	,026	,064	,188	,365	,737	,569	,162	,323	.	,079	,338	,518
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
o	Коефіцієнт кореляції	,054	-,187	,338	-,070	-,158	,104	-,071	-,242	-,601 **	-,463 *	,094	-,523 **	,366	1,000	-,070	-,005
	Знч. (2 сторін)	,803	,383	,106	,744	,460	,628	,740	,254	,002	,023	,661	,009	,079	.	,745	,980
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
q3	Коефіцієнт кореляції	-,077	,274	-,485 *	-,345	,218	,249	,291	-,358	-,108	,158	403	,212	,204	-,070	1,000	-,046
	Знч. (2 сторін)	,722	,195	,016	,099	,306	,241	,167	,086	,615	,460	,051	,320	,338	,745	.	,831
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
q4	Коефіцієнт кореляції	-,331	-,221	,305	,237	-,547 **	-,515 *	-,232	,306	-,104	-,185	-,274	-,243	-,139	-,005	-,046	1,000
	Знч. (2 сторін)	,114	,299	,147	,266	,006	,010	,275	,145	,629	,387	,194	,252	,518	,980	,831	.
	N	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24

** . Кореляція значуща на рівні 0.01 (2- стороння).

* . Кореляція значуща на рівні 0.05 (2- стороння).

